

EUROOPAN UNIONI

EUROOPAN PARLAMENTTI

NEUVOSTO

**Strasbourg, 21. toukokuuta 2013
(OR. en)**

**2010/0374 (COD)
LEX 1338**

**PE-CONS 77/12
ADD 3 REV 1**

**STATIS 106
ECOFIN 1090
UEM 345
CODEC 3081**

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS
EUROOPAN KANSANTALouden TILINPITO- JA
ALUETILINPITOJÄRJESTELMÄSTÄ EUROOPAN UNIONISSA
(EKT 2010) - (LIITE A - LUKU 3)**

LUKU 3

TUOTTEITA JA VALMISTAMATTOMIA VAROJA KOSKEVAT TALOUSTOIMET

TUOTETALOUSTOIMET YLEISESTI

3.01 *Määritelmä:* Tuotteita ovat kaikki tavarat ja palvelut, jotka luodaan tuotantorajojen sisällä. Tuotanto määritellään kohdassa 3.07.

3.02 EKT:ssa erotetaan seuraavat tuotetaloustoimien pääryhmät:

Taloustoimien ryhmät	Koodi
Tuotos	P.1
Välituotekäyttö	P.2
Kulutusmenot	P.3
Todellinen kulutus	P.4
Pääoman bruttomuodostus	P.5
Tavaroiden ja palveluiden vienti	P.6
Tavaroiden ja palveluiden tuonti	P.7

3.03 Tuotetaloustoimet kirjataan seuraavasti:

- a) Tavaroiden ja palveluiden tilillä tuotos ja tuonti kirjataan resursseiksi ja muut tuotetaloustoimet kirjataan käytöksi.
- b) Tuotantotilillä tuotos kirjataan resursseiksi ja välituotekäyttö kirjataan käytöksi; bruttoarvonlisäys on näiden kahden tuotetaloustoimen tasapainoerä.
- c) Käytettävissä olevan tulon käyttötilillä kulutusmenot kirjataan käytöksi.
- d) Oikaistun käytettävissä olevan tulon käyttötilillä todellinen kulutus kirjataan käytöksi.
- e) Pääomatilillä pääoman bruttomuodostus kirjataan käytöksi (muiden kuin rahoitusvarojen muutokseksi).
- f) Tavaroiden ja palveluiden ulkomaisella tilillä tavaroiden ja palveluiden tuonti kirjataan resursseiksi ja tavaroiden ja palveluiden vienti kirjataan käytöksi.

Tilien monet suuret tasapainoerät kuten arvonlisäys, bruttokansantuote, kansantulo ja käytettävissä oleva tulo määritellään tuotetaloustoimien pohjalta. Tuotetaloustoimien määritelmässä määritellään nämä tasapainoerät.

- 3.04 Tarjontataulukossa (ks. kohta 1.136) tuotos ja tuonti kirjataan tarjontana. Käyttötaulukossa välituotekäyttö, pääoman bruttomuodostus, kulutusmenot ja vienti rekisteröidään käyttönä. Symmetrisessä panos-tuotostaulukossa tuotos ja tuonti kirjataan tarjontana ja muut tuotetaloustoimet käyttönä.
- 3.05 Tuotteiden tarjonta arvotetaan perushintaan (ks. kohta 3.44). Tuotteiden käyttö arvotetaan ostajan hintaan (ks. kohta 3.06). Eräiden tarjonta- ja käyttötyyppien, esim. tavaroiden tuonnin ja viennin, osalta käytetään niille ominaisia arvottamisperiaatteita.
- 3.06 *Määritelmä:*
- Ostajan hinta on hinta, jonka ostaja maksaa tuotteista. Ostajan hinta sisältää seuraavat:
- a) tuoteverot miinus tuotetukipalkkiot (mutta poislukien vähennyskelpoiset verot kuten tuotteiden ALV);
 - b) kuljetusmaksut, jotka ostaja maksaa erikseen saadakseen toimituksen vaadittuna ajankohtana ja vaadittuun paikkaan;
 - c) suurostojen ja sesonkiajan ulkopuolisten ostojen perusteella normaalihinnoista tai -maksuista myönnettyt alennukset.

Ostajan hintaan eivät sisälly seuraavat:

- a) korko- ja palvelumaksut, jotka liittyvät luottojärjestelyihin;
- b) ylimääräiset maksut, jotka ovat aiheutuneet maksun myöhästymisestä eli siitä, että maksua ei ole suoritettu ostohetkellä määrätyn maksuajan kuluessa.

Jos käyttöaika ei satu yhteen ostajan kanssa, tehdään korjaukset ajan kulumisesta johtuvien hinnanmuutosten huomioon ottamiseksi (varastojen hintojen muutosten kanssa symmetrisellä tavalla). Tällaiset muutokset ovat tärkeitä, jos kyseisten tuotteiden hinnat muuttuvat huomattavasti vuoden aikana.

TUOTANTO JA TUOTOS

3.07 *Määritelmä:* Tuotanto on institutionaalisen yksikön valvonnassa, vastuulla ja hallinnoimana suoritettua toimintaa, jossa institutionaalinen yksikkö käyttää panoksina työtä, pääomaa sekä tavaroita ja palveluja tavara- ja palvelutuotosten tuottamiseksi.

Tuotanto ei kata luonnollisia prosesseja, joihin ei sisälly ihmisen mukanaoloa tai ohjausta, kuten kalavarojen luonnonvarainen kasvu kansainvälisillä vesillä, mutta kalanviljely sisältyy tuotantoon.

3.08 Tuotantoon sisältyy:

- a) kaikkien sellaisten henkilökohtaisten tai kollektiivisten tavaroiden ja palveluiden tuotanto, joita tarjotaan muille yksiköille kuin niiden tuottajille;
- b) kaikkien sellaisten tavaroiden omaan käyttöön tapahtuva tuotanto, jotka niiden tuottaja pitää itsellään omaa kulutusta tai kiinteän pääoman bruttomuodostusta varten.

Esimerkkejä omaan käyttöön tapahtuvasta tuotannosta kiinteän pääoman bruttomuodostusta varten ovat rakentamisen kaltaisten kiinteiden varojen tuotanto, ohjelmistojen kehittäminen ja mineraalien etsintä oman kiinteän pääoman bruttomuodostusta varten. Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen käsite kuvataan kohdissa 3.124–3.138.

Kotitalouksien omaan käyttöön tapahtuva tavaroiden tuotanto liittyy yleensä

- 1) asuntojen rakentamiseen omaan käyttöön;
- 2) maataloustuotteiden tuotantoon ja varastointiin;
- 3) maataloustuotteiden jalostukseen, kuten jauhojen tuotantoon jauhattamalla, hedelmien säilöntään kuivaamalla ja pullottamalla, voin ja juuston kaltaisten meijerituotteiden sekä oluen, viinin ja alkoholijuomien valmistamiseen;
- 4) muiden alkutuotantotuotteiden tuottamiseen, kuten suolan kaivamiseen, turpeen nostoon ja veden nostoon;

- 5) muuhun jatkojalostukseen, kuten kankaankudontaan, savenvalantaan ja huonekalujen valmistukseen;
- c) omistusasuntojen asuntopalvelut omaan käyttöön;
- d) palkatun kotitaloushenkilöstön tuottamat kotitalouspalvelut ja henkilökohtaiset palvelut;
- e) vapaaehtoinen toiminta, joka tuottaa tavaroita. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on asuinrakennuksen, kirkon tai muun rakennuksen rakentaminen. Tähän ei lueta vapaaehtoista toimintaa, joka ei tuota tavaroita, esim. hoito ja huolenpito sekä siivous ilman maksua.

Edellä a–e alakohdassa luetellut toiminnot luetaan mukaan tuotantoon siinäkin tapauksessa, että se on laitonta tai että vero-, sosiaaliturva-, tilasto- tai muut viranomaiset eivät ole sitä rekisteröineet.

Kotitalouksien omaan käyttöön tapahtuva tavarantuotanto kirjataan, jos tämän tyyppinen tuotanto on merkittävää, eli jos se on määrällisesti tärkeää suhteessa tämän tavarantoiminnan kokonaistarjontaan kyseisessä maassa.

Kotitalouksien omaan käyttöön tapahtuvaan tavaroiden tuotantoon luetaan ainoastaan asuinrakennusten rakentaminen ja maataloustuotteiden tuotanto, varastointi ja jalostus.

3.09 Tuotantoon ei lueta sellaisten kotitalouspalveluiden ja henkilökohtaisten palveluiden tuotantoa, jotka tuotetaan ja kulutetaan saman kotitalouden piirissä. Esimerkkejä kotitalouksien itse tuottamista kotitalouspalveluista, joita ei lueta mukaan, ovat:

- a) asunnon siivous, sisustaminen, kunnostus ja huolto, jos nämä toiminnot ovat tyypillisiä myös vuokralaisille;
- b) kotitalouksien kestokulutustavaroiden puhtaanapito, huolto ja korjaus;
- c) aterioiden valmistus ja tarjoilu;
- d) lasten hoito, opetus ja ohjaus;
- e) sairaiden, sairaalloisten ja vanhusten hoito; ja
- f) kotitalouden jäsenten tai heidän tavaroidensa kuljetus.

Tuotantoon luetaan palkatun kotitaloushenkilöstön tuottamat kotitalous- ja henkilökohtaiset palvelut sekä omistusasuntopalvelut.

Pääasialliset toiminnot, sivutoiminnot ja aputoiminnot

- 3.10 *Määritelmä:* paikallisen toimialayksikön (TAY) pääasiallista toimintaa on toiminta, jossa toiminnan arvonlisäys ylittää minkä tahansa muun saman yksikön sisällä suoritettun toiminnan arvonlisäyksen. Pääasiallisen toiminnan luokitus määritellään viittaamalla NACE Rev. 2:een, ensiksi luokituksen korkeimmalla tasolla ja sitten yksityiskohtaisemmilla tasoilla.
- 3.11 *Määritelmä:* sivutoimintaa on toiminta, jota harjoitetaan yhden paikallisen TAY:n sisällä pääasiallisen toiminnan lisäksi. Sivutoiminnan tuotos on sivutuote.
- 3.12 *Määritelmä:* aputoimintaa on toiminta, jonka tuotos on tarkoitettu käytettäväksi yrityksen sisällä.

Aputoiminta on yrityksen sisällä harjoitettua tukitoimintaa, joka mahdollistaa paikallisten TAY:iden pääasiallisen tai sivutoiminnan harjoittamisen. Kaikkia aputoiminnassa käytettyjä panoksia – aineet, työvoima, kiinteän pääoman kuluminen jne. – käsitellään sen päätoiminnan tai sivutoiminnan panoksina, jota aputoiminta tukee.

Esimerkkejä aputoiminnasta ovat:

- a) osto;
- b) myynti;
- c) markkinointi;
- d) kirjanpito;
- e) tietojenkäsittely;
- f) kuljetukset;
- g) varastointi;
- h) huolto;
- i) siivous; ja
- j) turvallisuuspalvelut.

Yritykset voivat valita, suorittavatko ne itse aputoimintoja vai ostavatko ne tällaisia palveluja erikoistuneilta palveluntuottajilta markkinoilta.

Omaan käyttöön tapahtuva pääoman muodostus ei ole aputoimintaa.

- 3.13 Aputoimintoja ei eritellä siten, että ne muodostaisivat erillisiä yksiköjä, eikä niitä erotella niiden yksiköiden pääasiallisista tai sivutoiminnoista, joita ne palvelevat. Aputoiminnot on siis yhdistettävä siihen paikalliseen TAY:öön, jota ne palvelevat.

Aputoimintoja voidaan harjoittaa useissa eri paikoissa, jotka voivat sijaita muulla alueella kuin se paikallinen TAY, jota aputoiminnot palvelevat. Ensimmäisessä alakohdassa mainitun maantieteellisen kohdentamissäännön tiukka soveltaminen johtaisi aggregaattien aliarvioimiseen niillä alueilla, joille aputoiminnot ovat keskittyneet. Näin ollen kotipaikkaperiaatteen mukaisesti aputoiminnot on kohdennettava sijaintialueelleen; aputoiminnot pysyvät samalla toimialalla kuin se paikallinen TAY, jota aputoiminnot palvelevat.

Tuotos (P.1)

- 3.14 *Määritelmä:* tuotoksen muodostavat kaikki tilinpitojakson aikana luodut tuotteet.

Esimerkkejä tuotoksesta ovat:

- a) yhden paikallisen TAY:n toiselle samaan institutionaaliseen yksikköön kuuluvalla paikallisella TAY:lle tuottamat tavarat ja palvelut;

- b) paikallisen TAY:n tuottamat tavarat, jotka jäävät varastoon sen ajanjakson lopussa, jona ne on tuotettu, niiden myöhemmästä käytöstä riippumatta. Saman tilinpitojakson aikana ja samassa paikallisessa TAY:ssä tuotettuja ja kulutettuja tavaroita ja palveluita ei eritellä erikseen. Niitä ei sen vuoksi kirjata osaksi kyseisen paikallisen TAY:n tuotosta tai välituotekäyttöä.

3.15 Kun institutionaaliseen yksikköön kuuluu useampia kuin yksi paikallinen TAY, institutionaalisen yksikön tuotos on sen paikallisten TAY:iden tuotosten summa, mukaan luettuna näiden paikallisten TAY:iden välillä toimitetut tuotokset.

3.16 EKT 2010:ssä eritellään kolmentyyppisiä tuotoksia:

- a) markkinatuotos (P.11);
- b) tuotos omaan loppukäyttöön (P.12);
- c) markkinaton tuotos (P.13).

Tätä erottelua sovelletaan myös paikallisiin TAY:ihin ja institutionaalisiin yksiköihin:

- a) markkinatuottajat;
- b) omaan loppukäyttöön tuottajat;
- c) markkinattomat tuottajat.

Erottelu markkinatuotokseen, omaan loppukäyttöön tarkoitettuun tuotokseen ja markkinattomaan tuotokseen on perustavanlaatuinen seuraavista syistä:

- a) Se vaikuttaa tuotoksen ja siihen liittyvien käsitteiden, kuten arvonlisäyksen, bruttokansantuotteen sekä julkisyhteisöjen ja kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenojen arvottamiseen.
- b) Se vaikuttaa institutionaalisten yksiköiden sektoriluokitukseen eli esimerkiksi siihen, mitkä yksiköt sisällytetään julkisyhteisöihin.

Erottelun perusteella määritetään tuotokseen sovellettavat arvottamisperiaatteet.

Markkinatuotos ja tuotos omaan loppukäyttöön arvotetaan perushintaan. Markkinattomien tuottajien tuotos yhteensä arvotetaan laskemalla yhteen tuotantokustannukset.

Institutionaalisen yksikön tuotos arvotetaan sen paikallisten TAY:iden tuotosten summana, joten myös se on riippuvainen erottelusta markkinatuottajiin, omaan loppukäyttöön tuottajiin ja markkinattomiin tuottajiin.

Erottelua käytetään myös institutionaalisten yksiköiden luokitteluun sektoreittain.

Markkinattomat tuottajat luokitellaan julkisyhteisösektoriin tai kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen sektoriin.

Erot määritellään ylhäältä alaspäin -menettelyllä, toisin sanoen ensin erotellaan institutionaaliset yksiköt, sitten paikalliset TAY:t ja sitten niiden tuotos.

Tuotetasolla tuotos luokitellaan markkinatuotokseksi, tuotokseksi omaan loppukäyttöön ja markkinattomaksi tuotokseksi kyseisen tuotoksen tuottavien institutionaalisen yksikön ja paikallisen TAY:n ominaispiirteiden mukaan.

3.17 *Määritelmä:* markkinatuotos koostuu tuotoksesta, joka myydään tai on tarkoitettu myytäväksi markkinoilla.

3.18 Markkinatuotokseen sisältyvät:

- a) taloudellisesti merkittävään hintaan myydyt tuotteet;
- b) vaihdetut tuotteet;
- c) tuotteet, joita on käytetty luontoismuotoisiin korvauksiin (mukaan luettuna luontoismuotoiset palkansaajakorvaukset ja luontoismuotoiset sekatulot);
- d) tuotteet, jotka yksi paikallinen TAY on toimittanut toiselle saman institutionaalisen yksikön paikalliselle TAY:lle käytettäväksi välituotekäyttönä tai loppukäyttönä;
- e) tuotteet, jotka on lisätty valmiiden tavaroiden varastoihin, ja keskeneräiset työt, jotka on tarkoitettu joltain edellä mainittua käyttöä varten (mukaan luettuna eläin- ja kasvituotteiden luonnollinen kasvu ja viimeistelemättömät rakenteet, joiden ostajaa ei tiedetä).

3.19 *Määritelmä:* taloudellisesti merkittävät hinnat ovat hintoja, joilla on merkittävä vaikutus tuotemääriin, joita tuottajat ovat halukkaita tarjoamaan, ja tuotemääriin, joita ostajat haluavat hankkia. Tällaiset hinnat syntyvät, kun molemmat seuraavista ehdoista täyttyvät:

- a) tuottajalla on motivaatio sopeuttaa tarjontaa joko voiton tuottamiseksi pitkällä aikavälillä tai vähintään pääoma- ja muiden kustannusten kattamiseksi; ja
- b) kuluttajilla on vapaus joko ostaa tai olla ostamatta ja tehdä ostopäätös veloitettavien hintojen perusteella.

Taloudellisesti merkityksettömiä hintoja veloitetaan todennäköisesti, jotta kerrytetään jonkinlaista tuloa tai saadaan jonkin verran vähennettyä liikakysyntää, jota esiintyy, kun palveluja tarjotaan täysin maksutta.

Tuotteen taloudellisesti merkittävä hinta määritellään suhteessa siihen institutionaaliseen yksikköön ja paikalliseen toimialayksikköön, joka on tuottanut tuotoksen. Esimerkiksi kotitalouksien omistamien yhtiöimättömien yritysten tuotos, joka myydään muille institutionaalisille yksiköille, myydään taloudellisesti merkittävään hintaan, jolloin sitä on pidettävä markkinatuotoksena. Muiden institutionaalisten yksikköjen tuotoksen osalta kyky harjoittaa markkinatoimintaa taloudellisesti merkittäviin hintoihin tarkistetaan etenkin määrällisen kriteerin avulla (50 %:n kriteeri) käyttämällä myynnin suhdetta tuotantokustannuksiin. Ollakseen markkinatuottaja yksikön täytyy pitkäkestoisesti kattaa myynnillään vähintään 50 prosenttia kustannuksistaan.

- 3.20 *Määritelmä:* tuotos omaa loppukäyttöä varten koostuu tavaroista ja palveluista, jotka sama institutionaalinen yksikkö pitää itsellään joko omaa kulutusta tai pääoman muodostusta varten.
- 3.21 Ainoastaan kotitaloussektori voi tuottaa tuotteita omaa kulutusta varten. Esimerkkejä omaa kulutusta varten pidetyistä tuotteista ovat:
- a) maanviljelijöiden itsellään pitämät maataloustuotteet;
 - b) omistusasuntojen asuntopalvelut;
 - c) palkatun henkilöstön tuottamat kotitalouspalvelut.
- 3.22 Mikä tahansa sektori voi tuottaa tuotteita, joita käytetään oman pääoman muodostukseen. Esimerkkejä tällaisista tuotteista ovat:
- a) konepajateollisuuden yritysten tuottamat konetyökalut;
 - b) kotitalouksien rakentamat asunnot tai asuntojen laajennukset;
 - c) omaan käyttöön tapahtuva rakentaminen, mukaan luettuna kotitalouksien ryhmän yhteinen rakentaminen;
 - d) omaan käyttöön tarkoitetut ohjelmistot;

- e) omaan lukuun tehtävä tutkimus ja kehittäminen. Tutkimus- ja kehittämismenot kirjataan kiinteän pääoman muodostuksena vain, jos jäsenvaltioiden arviot ovat riittävän luotettavia ja vertailukelpoisia.

3.23 *Määritelmä:* markkinaton tuotos on tuotantoa, joka toimitetaan muille yksiköille maksutta tai taloudellisesti merkityksettömiin hintoihin.

Markkinaton tuotos (P.13) jaetaan kahteen osaan: "Maksut markkinattomasta tuotoksesta" (P.131), joka koostuu erilaisista maksuista ja veloituksista, ja "Markkinaton tuotos, muu" (P.132), joka on maksutta toimitettava tuotos.

Markkinatonta tuotosta tuotetaan seuraavista syistä:

- a) Voi olla teknisesti mahdotonta saada yksilöitä maksamaan kollektiivipalveluista, koska tällaisten palveluiden kulutusta ei voida seurata ja valvoa.
Kollektiivipalveluiden tuotanto on julkisyhteisöjen yksiköiden järjestämää ja rahoitettu muilla varoilla kuin myyntituloilla, nimittäin verotuloilla tai muilla julkisyhteisöjen tuloilla.
- b) Julkisyhteisöjen yksiköt ja kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt saattavat myös tuottaa ja tarjota yksittäisille kotitalouksille tavaroita tai palveluja, joista ne voisivat veloittaa, mutta eivät sosiaali- tai talouspoliittisista syistä sitä tee. Esimerkkinä on koulutus- tai terveystalouksien palveluiden tarjonta joko maksutta tai taloudellisesti merkityksettömiin hintoihin.

- 3.24 *Määritelmä:* markkinatuottajat ovat paikallisia TAY:itä tai institutionaalisia yksiköitä, joiden tuotoksesta suurin osa on markkinatuotantoa.

Jos paikallinen TAY tai institutionaalinen yksikkö on markkinatuottaja, sen päätuotos on määritelmän mukaan markkinatuotosta, koska markkinatuotoksen käsite määritellään sen jälkeen kun on määritelty, onko tuotoksen tuottanut paikallinen TAY tai institutionaalinen yksikkö markkinatuottaja, omaan loppukäyttöön tuottaja vai markkinaton tuottaja.

- 3.25 *Määritelmä:* omaan loppukäyttöön tuottajat ovat paikallisia TAY:itä tai institutionaalisia yksiköitä, joiden tuotoksesta suurin osa on saman institutionaalisen yksikön sisällä tapahtuvaa omaa loppukäyttöä varten.

- 3.26 *Määritelmä:* markkinattomat tuottajat ovat paikallisia TAY:itä tai institutionaalisia yksiköitä, joiden tuotoksesta suurin osa tarjotaan maksutta tai taloudellisesti merkityksettömiin hintoihin.

Institutionaaliset yksiköt: erottelu markkinatuottajiin, omaan loppukäyttöön tuottajiin ja markkinattomiin tuottajiin

3.27 Taulukossa 3.1 tarkastellaan institutionaalisten yksiköiden erottelua tuottajina markkinatuottajiin, omaan loppukäyttöön tuottajiin ja markkinattomiin tuottajiin. Myös sektoreittainen erottelu esitetään.

Taulukko 3.1 — Institutionaalisten yksiköiden erottelu markkinatuottajiin, omaan loppukäyttöön tuottajiin ja markkinattomiin tuottajiin

Institutionaalisen yksikön tyyppi			Luokittelu		
Yksityinen vai julkinen?		Voittoa tavoittelematon yhteisö vai ei?	Markkina-tuottaja?	Tuottajatyyppe	Sektori(t)
1. Yksityiset tuottajat	1.1 Kotitalouksien omistamat yhtiöimättömät yritykset (pois lukien kotitalouksien omistamat yritysmäiset yhteisöt)			1.1 = Markkina-tuottaja tai omaan loppukäyttöön tuottaja	Kotitaloudet
	1.2 Muut yksityiset tuottajat (mukaan lukien kotitalouksien omistamat yritysmäiset yhteisöt)	1.2.1 Yksityiset voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1.2.1.1 Kyllä	1.2.1.1 = Markkinatuottaja	Yritykset
			1.2.1.2 Ei	1.2.1.2 = Markkinaton tuottaja	KPVTY
		1.2.2 Muut yksityiset tuottajat, jotka eivät ole voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä		1.2.2 = Markkina-tuottaja	Yritykset
2. Julkiset tuottajat			2.1 Kyllä	2.1 = Markkina-tuottaja	Yritykset
			2.2 Ei	2.2 = Markkinaton tuottaja	Julkisyhteisöt

- 3.28 Taulukko 3.1 osoittaa, että jotta voidaan päätellä, tuleeko institutionaalinen yksikkö luokitella markkinatuottajaksi, omaan loppukäyttöön tuottajaksi tai markkinattomaksi tuottajaksi, tehdään useita erotteluja peräkkäin. Ensimmäinen erottelu on jako yksityisiin ja julkisiin tuottajiin. Julkinen tuottaja on tuottaja, jota julkisyhteisöt valvovat (valvonnan määritelmän osalta ks. kohta 2.38).
- 3.29 Kuten taulukko 3.1 osoittaa, yksityisiä tuottajia on kaikilla sektoreilla lukuun ottamatta julkisyhteisöjä. Sitä vastoin julkisia tuottajia on ainoastaan yrityssektorilla, rahoituslaitossektorilla ja julkisyhteisöjen sektorilla.
- 3.30 Kotitalouksien omistamat yhtiöimättömät yritykset ovat yksityisten tuottajien erityisryhmä. Ne ovat markkinatuottajia tai omaan loppukäyttöön tuottajia. Jälkimmäiset tulevat kysymykseen omistusasuntopalveluiden tuottamisen yhteydessä sekä tuotettaessa tavaroita omaan käyttöön. Kaikki kotitalouksien omistamat yhtiöimättömät yritykset luokitellaan kotitaloussektoriin lukuun ottamatta kotitalouksien omistamia yritysmäisiä yhteisöjä. Ne ovat markkinatuottajia ja luokitellaan yrityssektoriin ja rahoituslaitossektoriin.

3.31 Muut yksityiset tuottajat erotellaan yksityisiin voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin ja muihin yksityisiin tuottajiin.

Määritelmä: Yksityinen voittoa tavoittelematon yhteisö määritellään tavaroita ja palveluja tuottavaksi oikeudelliseksi tai sosiaaliseksi yksiköksi, jonka asema ei oikeuta niitä toimimaan tulojen, voittojen tai muun taloudellisen hyödyn lähteenä yksiköille, jotka ovat perustaneet ne ja jotka valvovat tai rahoittavat niitä. Muut institutionaaliset yksiköt eivät voi ottaa haltuunsa niiden mahdollisesti tuottamaa ylijäämää.

Jos yksityinen voittoa tavoittelematon yhteisö on markkinatuottaja, se luokitellaan yrityssektoriin ja rahoituslaitossektoriin.

Jos yksityinen voittoa tavoittelematon yhteisö on markkinaton tuottaja, se luokitellaan KPVTY-sektoriin, paitsi jos se on julkisyhteisön määräysvallassa. Jos yksityinen voittoa tavoittelematon yhteisö on julkisyhteisön määräysvallassa, se luokitellaan julkisyhteisöjen sektoriin.

Kaikki muut yksityiset tuottajat, jotka eivät ole voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä, ovat markkinatuottajia. Ne luokitellaan yrityssektoriin ja rahoituslaitossektoriin.

- 3.32 Eroteltaessa markkinatuotosta ja markkinatonta tuotosta sekä markkinatuottajia ja markkinattomia tuottajia on käytettävä useita kriteerejä. Kyseisillä markkina/markkinaton -kriteereillä (ks. kohta 3.19 taloudellisesti merkittävien hintojen määritelmästä) pyritään arvioimaan markkinaolosuhteiden olemassaolo ja tuottajan riittävä markkinakäyttäytyminen. Määrällisen markkina/markkinaton -kriteerin mukaan taloudellisesti merkittäviin hintoihin myytävien tuotteiden osalta ainakin suurin osa tuotantokustannuksista olisi katettava myyntituloilla.
- 3.33 Sovellettaessa tätä määrällistä markkina/markkinaton -kriteeriä myynti ja tuotantokustannukset määritellään seuraavasti:
- a) Myyntituloilla tarkoitetaan myyntituloja, joista on vähennetty tuoteverot ja joihin on lisätty kaikki julkisyhteisöjen tai unionin toimielinten kaikille tämän tyyppistä toimintaa harjoittaville tuottajille suorittamat ja myöntämät maksut; toisin sanoen mukaan luetaan kaikki tuotoksen määrään tai arvoon liittyvät maksut mutta ei maksuja, joilla katetaan yleistä alijäämää tai maksetaan velkoja.
- Tämä myyntitulojen määritelmä vastaa perushintaisen tuotoksen määritelmää paitsi että:
- 1) tuotos perushintaan määritellään vasta sen jälkeen kun on päätetty, onko tuotos markkinatuotosta vai markkinatonta tuotosta: myyntituloja käytetään ainoastaan markkinatuotosta arvotettaessa; markkinaton tuotos arvotetaan kustannusten perusteella;

- 2) julkisyhteisöjen suorittamat maksut julkisten yritysten ja yritysmäisten yhteisöjen yleisen alijäämän kattamiseksi sisältyvät muihin tuotetukipalkkioihin 4.35 kohdan c alakohdan mukaisesti. Tästä seuraa, että markkinatuotos perushintaan sisältää myös julkisyhteisöjen yleisen alijäämän kattamiseksi suorittamat maksut.
- b) Myyntituloihin ei sisälly muita tulolähteitä kuten hallussapitovoitot (vaikka ne olisivat tavanomainen ja odotettavissa oleva osa yritystoiminnan tuloja), investointiavustukset, muut pääomansiirrot (esim. velkojen anteeksianto) ja oman pääoman hankinta.
- c) Tätä kriteeriä sovellettaessa tuotantokustannukset ovat yhtä suuret kuin välituotekäytön, palkansaajakorvausten, kiinteän pääoman kulumisen, muiden tuotantoverojen ja pääomakustannusten summa. Muita tuotantotukipalkkioita ei vähennetä. "Myyntitulojen" ja "tuotantokustannusten" käsitteiden yhdenmukaisuuden varmistamiseksi määrällistä markkina/markkinaton -kriteeriä käytettäessä tuotantokustannuksiin ei sisällytetä mitään kustannuksia, jotka liittyvät omaan käyttöön tarkoitettuun pääomanmuodostukseen. Yksinkertaisuuden vuoksi pääomakustannukset voidaan yleensä arvioida maksettujen todellisten nettokorkojen mukaan. Rahoituspalveluiden tuottajilta sen sijaan otetaan huomioon korkomaksut, eli välillisten rahoituspalveluiden (FISIM) osalta tehdään korjaus.

Määrällistä markkina/markkinaton -kriteeriä sovelletaan tarkastellen useamman vuoden ajanjaksoa. Pienehköt vaihtelut myyntitulosten määrässä vuodesta toiseen eivät välttämättä edellytä institutionaalisten yksiköiden (ja niiden paikallisten TAY:iden ja tuotoksen) luokittelua uudelleen.

3.34 Myynti saattaa sisältää erilaisia elementtejä. Esimerkiksi sairaaloiden tarjoamissa terveydenhuoltopalveluissa myyntitulot voivat vastata

- a) työnantajien ostoja, jotka kirjataan niiden työntekijöille maksetuiksi luontoismuotoisiksi tuloiksi ja kyseisten työntekijöiden kulutusmenoiksi;
- b) yksityisten vakuutuslaitosten ostoja;
- c) sosiaaliturvarahastojen ja julkisyhteisöjen ostoja, jotka luokitellaan luontoismuotoisiksi sosiaalietuuksiksi;
- d) kotitalouksien ostoja, joita ei hyvitetä (kulutusmenot).

Ainoastaan muita tuotantotukipalkkioita ja lahjoituksia (esim. hyväntekeväisyydestä) ei lueta myyntituloihin.

Samoin esimerkiksi yrityksen suorittama kuljetuspalveluiden myynti saattaa vastata tuottajien välituotekäyttöä, työnantajien tarjoamia luontoismuotoisia tuloja, julkisyhteisön tarjoamia luontoismuotoisia sosiaalietuksia ja kotitalouksien ostoja ilman korvauksia.

- 3.35 Yrityksiä palvelevat yksityiset voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ovat erityistapaus. Niitä rahoitetaan tavallisesti niissä osallisena olevien yritysten ryhmän suorittamin jäsen- tai osuusmaksuin. Osuusmaksuja ei pidetä tulonsiirtoina vaan maksuina suoritetuista palveluista, toisin sanoen myyntituloina. Nämä voittoa tavoittelemattomat yhteisöt ovat sen vuoksi markkinatuottajia, ja ne luokitellaan yrityssektoriin tai rahoituslaitossektoriin.
- 3.36 Sovellettaessa kriteeriä, jonka mukaan yksityisten tai julkisten voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen myyntituloja ja tuotantokustannuksia vertaillaan, voi eräissä erityistapauksissa olla harhaanjohtavaa lukea myyntituloihin mukaan kaikki tuotoksen arvoon liittyvät maksut. Tämä voi koskea esimerkiksi yksityisten ja julkisten koulujen rahoitusta. Julkisyhteisöjen maksut voidaan kytkeä oppilaiden lukumäärään, mutta ne voivat olla riippuvaisia neuvotteluista julkisyhteisöjen kanssa. Tällöin näitä maksuja ei kirjata myyntituloina, vaikka niillä voi olla selvä yhteys tuotoksen volyymin mittariin, esim. oppilaiden lukumäärään. Tämä merkitsee, että pääasiallisesti tällaisin maksuin rahoitettu koulu on markkinaton tuottaja.
- 3.37 Julkiset tuottajat voivat olla markkinatuottajia tai markkinattomia tuottajia. Markkinatuottajat luokitellaan yrityssektoriin ja rahoituslaitossektoriin. Jos institutionaalinen yksikkö on markkinaton tuottaja, se luokitellaan julkisyhteisösektoriin.
- 3.38 Paikalliset TAY:t markkinatuottajina ja omaan loppukäyttöön tuottajina eivät voi tarjota markkinatonta tuotosta. Niiden tuotos voidaan kirjata näin ollen ainoastaan markkinatuotokseksi tai tuotokseksi omaan loppukäyttöön ja arvottaa vastaavasti (ks. kohdat 3.42–3.53).

- 3.39 Paikalliset TAY:t markkinattomina tuottajina voivat tarjota sivutuotoksena markkinatuotoksia ja tuotoksia omaan loppukäyttöön. Tuotos omaan loppukäyttöön koostuu omaan käyttöön tarkoitetusta pääoman muodostuksesta. Markkinatuotoksen olemassaolo pitäisi periaatteessa ratkaista soveltamalla laadullista ja määrällistä markkina/markkinaton -kriteeriä yksittäisiin tuotteisiin. Tällainen markkinattomien tuottajien sivutuotoksena syntyvä markkinatuotos saattaa olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun julkiset sairaalat veloittavat taloudellisesti merkittäviä hintoja joistakin palveluistaan.
- 3.40 Muita esimerkkejä ovat julkisten museoiden harjoittama jäljennösten myynti ja ilmatieteen laitosten sääennusteiden myynti.
- 3.41 Markkinattomilla tuottajilla saattaa olla tuloja myös markkinattoman tuotoksensa myynnistä taloudellisesti merkityksettömään hintaan, esim. museon pääsylipputulot. Nämä tulot liittyvät markkinattomaan tuotokseen. Jos kuitenkin näitä molempia tuloja (pääsylipputuloja ja julisteiden ja korttien myyntituloja) on vaikeaa erottaa toisistaan, niitä kaikkia voidaan pitää joko markkinatuotoksesta saatuina tuloina tai markkinattomasta tuotoksesta saatuina tuloina. Valinnan näiden kahden vaihtoehtoisen kirjauksen välillä tulisi riippua molempien tulotyyppien oletetusta suhteellisesta merkityksestä (lipputulot verrattuna julisteiden ja korttien myyntituloihin).

Kirjausajankohta ja tuotoksen arvottaminen

- 3.42 Tuotos on kirjattava ja arvotettava silloin, kun tuotantoprosessi tuottaa sen.
- 3.43 Koko tuotos on arvotettava perushintaan, mutta erityismenettelytavoista on sovittu seuraavissa tapauksissa:
- a) markkinattoman tuotoksen arvottaminen;
 - b) markkinattoman tuottajan (paikallinen TAY) kokonaistuotoksen arvottaminen;
 - c) tuotoksen summan arvottaminen institutionaaliselle yksikölle, jonka paikallinen TAY on markkinaton tuottaja.
- 3.44 *Määritelmä:* perushinta on hinta, jonka tuottajat saavat ostajalta tuotettua tavara- tai palveluyksikköä kohti ja josta vähennetään kaikki kyseisestä yksiköstä sen tuotannon tai myynnin seurauksena maksettavat verot (eli tuoteverot) ja johon lisätään kaikki kyseisestä yksiköstä sen tuotannon tai myynnin seurauksena saatavat tukipalkkiot (eli tuotetukipalkkiot). Siihen ei lueta tuottajan erikseen laskuttamia kuljetuskustannuksia. Siihen ei myöskään lueta rahoitusvarojen ja muiden kuin rahoitusvarojen hallussapitovoittoja ja -tappioita.

- 3.45 Tuotos omaan loppukäyttöön (P.12) arvotetaan markkinoilla myytävien samanlaisten tuotteiden perushintaan. Tällaisesta tuotoksesta syntyy nettotoimintaylijäämää tai sekatuloa. Esimerkkinä tästä ovat nettotoimintaylijäämää tuottavat omistusasuntopalvelut. Jos samanlaisten tuotteiden perushintoja ei ole käytettävissä, tuotos omaan loppukäyttöön olisi arvioitava tuotantokustannusten arvona, johon lisätään nettotoimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta).
- 3.46 Keskeneräisten töiden lisäykset arvotetaan valmiin tuotteen käypään perushintaan.
- 3.47 Keskeneräisenä työnä pidetyn tuotoksen arvon arvioimiseksi etukäteen arvio perustetaan tosiasiallisesti aiheutuneisiin kustannuksiin, joihin lisätään arvioitua toimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta). Ennakko-arviot korvataan myöhemmin arvoilla, jotka saadaan jakamalla valmiiden tuotteiden tosiasiallinen arvo (kun se saadaan tietää) keskeneräisen työn ajanjaksolle.

Valmiiden tuotteiden tuotoksen arvo on seuraavien erien arvojen summa:

- a) myydyt tai vaihdetut valmiit tuotteet;
- b) valmiiden tuotteiden varastoon kirjaukset miinus varastosta otot;
- c) valmiit tuotteet omaan loppukäyttöön.

- 3.48 Keskeneneräisinä hankittujen rakennusten ja rakenteiden arvo arvioidaan siihenastisten kustannusten perusteella mukaan luettuna toimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali. Tämä marginaali saadaan, kun arvo voidaan arvioida samanlaisten rakennusten ja rakenteiden hintojen perusteella. Ostajan suorittamia vaiheittaisia maksuja voidaan käyttää ostajan kiinteän pääoman bruttomuodostuksen likimääräiseen arviointiin kussakin vaiheessa edellyttäen, ettei mitään ennakko- tai jäännösmaksuja ole.

Jos omaan käyttöön tapahtuvaa rakentamista ei saada päätökseen yhden tilinpitojakson aikana, tuotoksen arvo arvioidaan seuraavalla tavalla. Lasketaan kuluvalle tilinpitojaksolla aiheutuneiden kustannusten suhde koko rakennusajan kokonaiskustannuksiin nähden. Sovelletaan tätä suhdelukua käypään perushintaan tehtyyn kokonaistuotoksen arvioon. Jos valmiin rakennelman arvoa ei ole mahdollista arvioida käypään perushintaan, se arvotetaan rakennelman kokonaistuotantokustannusten mukaan, joihin lisätään nettotoimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta). Jos osa työpanoksesta tai koko työpanos saadaan maksutta, kuten voi olla kotitalouksien yhteisessä rakentamisessa, arvioituihin kokonaistuotantokustannuksiin liitetään arvio siitä, mitkä palkatun työvoiman kustannukset olisivat olleet käyttäen samanlaisten työvoimapanosten palkkatasoa.

- 3.49 Markkinattoman tuottajan (paikallinen TAY) tuotos yhteensä on arvotettava kokonaistuotantokustannusten perusteella, toisin sanoen seuraavien erien summan mukaan:
- a) välituotekäyttö (P.2);
 - b) palkansaajakorvaukset (D.1);

- c) kiinteän pääoman kuluminen (P.51c);
- d) muut tuotantoverot (D.29) miinus muut tuotantotukipalkkiot (D.39).

Koronmaksut (ilman välillisiä rahoituspalveluita) eivät sisälly markkinattoman tuotannon kustannuksiin. Markkinattoman tuotannon kustannukset eivät myöskään sisällä pääoman nettotuottoa eivätkä markkinattomassa tuotannossa käytettyjen ja omistettujen muiden rakennusten kuin asuinrakennusten laskennallisia vuokra-arvoja.

- 3.50 Institutionaalisen yksikön kokonaistuotos on siihen kuuluvien paikallisten TAY:iden kokonaistuotosten summa. Tämä pätee myös sellaisiin institutionaalisiin yksiköihin, jotka ovat markkinattomia tuottajia.
- 3.51 Jos markkinattomilla tuottajilla ei ole markkinatuotosta sivutuotantona, markkinaton tuotos arvotetaan tuotantokustannusten perusteella. Jos markkinattomilla tuottajilla on markkinatuotosta sivutuotantona, markkinaton tuotos arvotetaan jäännöseränä, toisin sanoen kokonaistuotantokustannukset miinus niiden markkinatuotoksesta saadut tulot.

- 3.52 Markkinattomien tuottajien markkinatuotos arvotetaan perushintaan. Markkinattoman paikallisen TAY:n kokonaistuotos, joka kattaa markkinatuotoksen, markkinattoman tuotoksen ja tuotoksen omaan loppukäyttöön, arvotetaan tuotantokustannusten summana. Sen markkinatuotoksen arvo määritellään markkinatuotteista saatujen myyntitulojen perusteella ja sen markkinattoman tuotoksen arvo saadaan jäännöseränä, joka lasketaan sen kokonaistuotoksen arvon ja sen markkinatuotoksen ja tuotoksen omaan loppukäyttöön arvon välisenä erona. Sen myyntitulojen arvo, joka saadaan taloudellisesti merkityksettömiin hintoihin myydyistä markkinattomista tavaroista ja palveluista, ei ole mukana näissä laskelmissa, vaan se jää osaksi sen markkinattoman tuotoksen arvoa.
- 3.53 Seuraavassa esitetään luettelo tuotoksen kirjausajankohtia ja arvottamista koskevista selvennyksistä ja poikkeuksista CPA-pääluokkien mukaisessa järjestyksessä.

Maa-, metsä- ja kalataloustuotteet (Pääluokka A)

- 3.54 Maataloustuotteiden tuotokset kirjataan ikään kuin niitä tuotettaisiin jatkuvasti koko tuotantoajanjakson ajan (eikä ainoastaan sadonkorjuun tai eläinten teurastuksen aikaan).
- Kasvavia satoja, pystyssä olevia puita, kalavarantoja tai ravinnoksi kasvatettavia eläimiä käsitellään kuten keskeneräisten töiden varastoja prosessin aikana, ja ne muutetaan valmiiden tuotteiden varastoiksi, kun prosessi on suoritettu loppuun.
- Tuotokseen ei lueta muutoksia luonnonvaraisissa biologisissa varoissa eli eläinten, lintujen, luonnonvaraisten kalojen tai luonnonvaraisten metsien kasvua.

Teollisuustuotteet (Pääluokka C); Rakennustyöt (Pääluokka F)

- 3.55 Jos rakennuksen tai muun rakenteen rakentaminen ulottuu useamman tilinpitojakson ajalle, jokaisen ajanjakson aikana tuotettua tuotosta käsitellään ikään kuin se myytäisiin ostajalle tilinpitojakson lopussa, toisin sanoen se kirjataan ostajan kiinteän pääoman muodostuksena pikemminkin kuin keskeneräisenä työnä rakennusteollisuudessa. Tuotosta käsitellään ikään kuin se myytäisiin ostajalle vaiheittain. Kun sopimus edellyttää vaiheittaisia maksuja, tuotoksen arvo voidaan arvioida likimääräisesti kunkin ajanjakson aikana suoritettujen vaiheittaisten maksujen arvon perusteella. Jos lopullisesta ostajasta ei ole varmuutta, kunakin ajanjaksona tuotettu keskeneräinen tuotos kirjataan keskeneräiseksi työksi.

Tukku- ja vähittäiskaupan palvelut; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjauspalvelut (Pääluokka G)

- 3.56 Tukkukaupan ja vähittäiskaupan palveluiden tuotos mitataan kauppatavaraksi ostettujen tavaroiden kaupan lisien mukaan.

Määritelmä: kaupan lisä on kauppatavaraksi ostetun tavaran todellisen tai laskennallisen myyntihinnan ja sen hinnan välinen ero, jonka jakelija joutuisi maksamaan tavaran korvaamiseksi myynti- tai luovutushetkellä.

Joidenkin tavaroiden lisät voivat olla negatiivisia, jos niiden myyntihintoja alennetaan. Lisät ovat negatiivisia tavaroissa, joita ei myydä hävikin tai varkauden takia. Luontoismuotoisena palkansaajakorvauksena annettujen tai omistajien kulutusta varten poistamien tavaroiden lisät ovat nolla.

Hallussapitovoitot ja -tappiot eivät sisälly kaupan lisään.

Tukku- tai vähittäiskauppiaan tuotos määrittyy seuraavasti:

tuotoksen arvo =

myynnin arvo

plus niiden tavaroiden arvo, jotka ostetaan kauppatavaraksi ja käytetään välituotekäyttöön, luontoismuotoisiin palkansaajakorvauksiin tai luontoismuotoisiin sekatuloihin,

miinus kauppatavaraksi ostettujen tavaroiden arvo,

plus kauppatavaroiden varastojen lisäysten arvo,

miinus kauppatavaroiden varastoista poistuvien tavaroiden arvo,

miinus tavanomaisista hävikeistä, varkauksista tai satunnaisista vahingoista johtuvan hävikin arvo.

Kuljetus ja varastointi (Pääluokka H)

- 3.57 Kuljetuspalveluiden tuotos mitataan tavaroiden tai henkilöiden kuljetusmäärien arvon mukaan. Paikallisen TAY:n sisällä tapahtuvia kuljetuksia omaan käyttöön pidetään aputoimintana eikä niitä yksilöidä ja kirjata erikseen.
- 3.58 Varastointipalveluiden tuotos mitataan keskeneräisten töiden lisäyksen arvona. Varastoissa olevien tavaroiden hinnan nousua ei pitäisi käsitellä keskeneräisenä työnä ja tuotantona vaan hallussapitovoittona. Jos arvonnousu heijastaa hinnan nousua ilman laadun muutosta, kyseisellä kaudella ei ole lisätuotantoa varastointikustannusten tai varastointipalvelun nimenomaisen oston lisäksi. Arvonnousua pidetään kuitenkin tuotantona kolmessa tapauksessa:
- a) Tavarán laatu saattaa parantua ajan kuluessa, esim. viineissä; ainoastaan tapauksissa, joissa kypsyttäminen on vakituinen osa tuotantoprosessia, tavarán laadun parantumista pidetään tuotantona.
 - b) Tietyn tavarán tarjontaan tai kysyntään vaikuttavat kausitekijät johtavat hinnan säännöllisiin ja ennustettaviin vaihteluihin vuoden mittaan, vaikka tavarán fyysiset ominaisuudet eivät olisikaan muuttuneet.
 - c) Tuotantoprosessi on niin pitkä, että työhön, joka on tehty huomattavasti ennen toimitusta, sovelletaan diskonttaustekijöitä.

- 3.59 Varastoissa olevien tavaroiden hintojen useimmat muutokset eivät ole keskeneräisten töiden lisäyksiä. Varastointikustannukset ylittävän varastoitujen tavaroiden arvonnousun arvioimiseksi voidaan käyttää yleisen inflaatioasteen ylittävää odotettua arvonnousua ennalta määrättynä aikana. Ennalta määrätyn ajan ulkopuolella kertyvä voitto kirjataan edelleen hallussapitovoitoksi tai -tappioksi.

Varastointipalvelut eivät sisällä hinnan muutoksia, jotka johtuvat rahoitusvarojen, arvoesineiden tai muiden kuin rahoitusvarojen kuten maan ja rakennusten hallussapidosta.

- 3.60 Matkatoimistopalveluiden tuotos mitataan toimistojen palvelumaksujen arvona (palkkiot tai provisiot) eikä matkustajien matkatoimistoille suorittamien täysimääräisten maksujen mukaan, mukaan luettuina maksut kolmansien osapuolien suorittamista kuljetuksista.
- 3.61 Matkanjärjestäjäpalveluiden tuotosta mitataan matkustajien matkanjärjestäjälle suorittamien täysimääräisten maksujen mukaan.
- 3.62 Matkatoimistopalveluiden ja matkanjärjestäjäpalveluiden välinen ero on siinä, että matkatoimistopalveluihin sisältyy ainoastaan välitys matkustajan puolesta, kun taas matkanjärjestäjäpalvelut luovat uuden tuotteen, järjestetyn matkan, johon kuuluu erilaisia matka-, majoitus- ja ajanvieteosioita.

Majoitus- ja ravitsemispalvelut (Pääluokka I)

- 3.63 Hotelli-, ravintola- ja kahvilapalveluiden tuotoksen arvoon sisältyy kulutettujen ruokien, juomien ym. tuotoksen arvo.

Rahoitus- ja vakuutuspalvelut (Pääluokka K): keskuspankin tuotos

Keskuspankki tarjoaa seuraavia palveluja:

- a) rahapolitiikan palvelut;
- b) rahoituksen välityspalvelut;
- c) rahoituslaitosten valvontapalvelut.

Keskuspankin tuotos lasketaan sen kustannusten summana.

Rahoitus- ja vakuutuspalvelut (Pääluokka K): Rahoituspalvelut yleisesti

Rahoituspalvelut muodostuvat seuraavista palveluista:

- a) rahoituksen välitys (myös vakuutus- ja eläkevakuutuspalvelut);
- b) rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavien laitosten palvelut; ja
- c) muut rahoituspalvelut.

- 3.64 Rahoituksen välitys on rahoitukseen liittyvien riskien hallintaa ja varojen likvidiiden muuntamista. Näitä toimintoja harjoittavat laitokset hankkivat varoja esimerkiksi ottamalla vastaan talletuksia ja laskemalla liikkeelle vekseleitä, joukkovelkakirjoja tai muita arvopapereita. Yritykset käyttävät sekä näitä että omia varojaan rahoitusvarojen hankkimiseksi antamalla lainoja muille ja ostamalla vekseleitä, joukkovelkakirjoja tai muita arvopapereita. Rahoituksen välitykseen luetaan myös vakuutus- ja eläkevakuutuspalvelut.
- 3.65 Rahoitusta avustavalla toiminnalla helpotetaan rahoitusriskien hallintaa ja varojen likvidiiden muuntamista. Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset toimivat toisten yksiköiden puolesta eivätkä aseta itseään riskeille alttiiksi ottamalla velkoja tai hankkimalla rahoitusvaroja osana välityspalvelua.
- 3.66 Muihin rahoituspalveluihin luetaan seurantapalvelut (esim. osake- ja joukkovelkakirjamarkkinoiden seuranta), turvallisuuspalvelut (esim. arvokorujen ja tärkeiden asiakirjojen suojaaminen) ja kaupankäyntipalvelut (esim. valuuttakauppa ja arvopaperikauppa).
- 3.67 Rahoituspalveluja tuottavat lähes yksinomaan rahoituslaitokset, koska kyseisten palveluiden valvonta on tiukkaa. Esimerkiksi jos vähittäiskauppias haluaa antaa luottoa asiakkailleen, luotot myöntää yleensä vähittäiskauppiaan rahoituslaitoksen tytäryhtiö tai toinen erikoistunut rahoituslaitos.

3.68 Rahoituspalveluista voidaan maksaa välittömästi tai välillisesti. Joihinkin rahoitusvarojen taloustoimiin voi sisältyä sekä välittömiä että välillisiä maksuja. Rahoituspalveluja tarjotaan ja niistä veloitetaan neljällä eri tavalla:

- a) välitöntä maksua vastaan tarjotut rahoituspalvelut;
- b) korkomaksujen muodossa maksetut rahoituspalvelut;
- c) rahoitusvarojen ja -velkojen hankintaan ja luovutukseen rahoitusmarkkinoilla liittyvät rahoituspalvelut;
- d) vakuutus- tai eläkejärjestelmiin liittyvät rahoituspalvelut, kun toiminta rahoitetaan vakuutusmaksuilla ja vakuutusmaksujen sijoitustuotoilla.

Välitöntä maksua vastaan tarjotut rahoituspalvelut

3.69 Näitä rahoituspalveluja tarjotaan suoria palvelumaksuja vastaan, ja ne kattavat laajan joukon palveluja, joita voivat tarjota erityyppiset rahoituslaitokset. Seuraavat esimerkit valaisevat välitöntä maksuja vastaan tarjottujen palveluiden luonnetta:

- a) Pankit perivät kotitalouksilta maksun asuntolainan järjestämisestä, sijoitussalkun hoitamisesta tai kiinteistön hallinnoinnista.
- b) Erikoistuneet laitokset perivät yrityksiltä maksun yritysoston järjestämisestä tai yhtiöryhmän yritysjärjestelyn hallinnoinnista.

- c) Luottokorttiyritykset perivät luottokortteja hyväksyviltä yksiköiltä tavallisesti tietyn prosenttiosuuden kustakin myyntitapahtumasta.
- d) Kortin haltijalta peritään suoraan maksu kortin hallussapidosta yleensä kerran vuodessa.

Korkomaksujen muodossa maksetut rahoituspalvelut

- 3.70 Esimerkiksi rahoituksen välityksessä rahoituslaitos kuten pankki ottaa vastaan talletuksia yksiköiltä, jotka haluavat saada korkoa varoille, joille niillä ei ole välitöntä käyttöä, ja lainaa varat toisille yksiköille, joiden varat eivät riitä omiin tarpeisiin. Pankki siis tarjoaa mekanismin, jolla ensimmäinen yksikkö voi lainata jälkimmäiselle. Kumpikin osapuoli maksaa tuotetusta palvelusta pankille palkkion: varat lainaksi antava yksikkö maksaa hyväksymällä "viitekorkoa" matalamman koron, ja lainan vastaanottava yksikkö maksaa hyväksymällä "viitekorkoa" korkeamman koron. Lainaajan pankille maksaman koron ja tallettajalle tosiasiassa maksetun koron välistä eroa pidetään näin ollen välillisenä rahoituspalveluna (FISIM).
- 3.71 Rahoituslaitoksen antolainauksen määrä on harvoin täsmälleen yhtä suuri kuin sinne talletettujen varojen määrä. Osa rahasta on voitu tallettaa muttei vielä lainata eteenpäin. Jotkin lainat on voitu rahoittaa pankin omista eikä lainatuista varoista. Tarjotuista lainoista ja talletuksista suoritetaan palvelu rahoituksen lähteestä riippumatta. FISIM määritellään kaikkien lainojen ja talletusten osalta. Näitä välillisiä maksuja sovelletaan ainoastaan rahoituslaitosten antamiin lainoihin tai vastaanottamiin talletuksiin.

- 3.72 Viitekorko on pankin talletus- ja lainakoron välinen ero. Se ei ole talletus- ja lainakoron välinen aritmeettinen keskiarvo. Pankkien välisessä otto- ja antolainauksessa käytetty korko on sopiva valinta. Jos lainoja ja talletuksia on eri valuuttamääräisinä, tarvitaan kutakin käytettyä valuuttaa kohti kuitenkin erillinen viitekorko erityisesti silloin, kun mukana on ulkomainen rahoituslaitos.

Välilliset rahoituspalvelut kuvataan yksityiskohtaisesti luvussa 14.

Rahoitusvarojen ja -velkojen hankintaan ja luovutukseen rahoitusmarkkinoilla liittyvät rahoituspalvelut

- 3.73 Kun rahoituslaitos laskee liikkeelle arvopaperin (esim. vekselin tai joukkovelkakirjan), veloitetaan palvelumaksu. Ostajalta pyydetty hinta (pyyntihinta) on yhtä suuri kuin arvopaperin arvioitu markkina-arvo lisättynä marginaalilla. Arvopaperia myytäessä veloitetaan toinen palvelumaksu, ja myyjälle tarjottu hinta (ostohinta) on yhtä suuri kuin markkina-arvo vähennettynä marginaalilla. Osto- ja myyntihintojen välisiä marginaaleja sovelletaan myös osakkeisiin, sijoitusrahasto-osuuksiin ja ulkomaan valuuttoihin. Näitä marginaaleja pidetään rahoituspalvelujen tuottamisena.

Vakuutus- ja eläkejärjestelmiin liittyvät rahoituspalvelut, kun toiminta rahoitetaan vakuutusmaksuilla ja vakuutussäästöjen sijoittamisesta saaduilla tuotoilla

3.74 Tähän otsakkeeseen kuuluvat seuraavat rahoituspalvelut. Jokainen niistä johtaa varojen uudelleenjakoon.

- a) Vahinkovakuutus. Vahinkovakuutuksessa vakuutusyhtiö perii asiakkaalta vakuutusmaksun, joka pysyy yhtiön hallinnassa kunnes esitetään korvaushakemus tai vakuutuskausi päättyy. Sillä välin vakuutusyhtiö sijoittaa vakuutusmaksun, ja tästä syntyvä omaisuustulo on lisärahoituslähde. Omaisuustulo kuvaa asiakkaan menettämää tuloa, joten sitä pidetään todellisen vakuutusmaksun täydennyksenä. Vakuutusyhtiö määrittää todellisten vakuutusmaksujen tason sellaiseksi, että kun vakuutusmaksujen summaan lisätään niiden tuottama omaisuustulo ja siitä vähennetään odotetut korvaukset, jäljelle jää marginaali, joka muodostaa vakuutusyhtiön tuotoksen.

Vahinkovakuutuksen tuotos lasketaan seuraavasti:

Vakuutusmaksutuotot yhteensä

plus implisiittiset vakuutusmaksutäydennykset (jotka ovat yhtä suuret kuin vastuuvastaa saatu omaisuustulo)

miinus oikaistut korvauskulut.

Vakuutusyhtiöllä on käytettävissään vakuutusmaksuvastuusta (seuraavan tilikauteen liittyvät todelliset vakuutusmaksut) ja korvausvastuusta koostuva vakuutustekninen vastuuvélka. Korvausvastuu kattaa korvaukset vahingoista, joita ei ole vielä ilmoitettu, jotka on ilmoitettu muttei vielä ratkaistu tai jotka on ilmoitettu ja ratkaistu muttei vielä maksettu. Tätä vastuuvélkaa kutsutaan vakuutustekniseksi vastuuvélaksi, ja se käytetään sijoitustulon saamiseksi. Hallussapitovoitot ja -tappiot eivät ole vakuutusteknisen vastuuvélan sijoittamisesta saatavaa tuloa. Vakuutustekninen vastuuvélka voidaan sijoittaa vakuutusyhtiöiden sivutoimintoihin, esim. asuntojen tai toimistojen vuokralle antoon. Nettotoimintaylijäämä näistä sivutoiminnoista on vakuutusteknisen vastuuvélan sijoittamisesta saatua tuloa.

Asianmukaista korvausten tasoa tuotoksen laskemiseksi kutsutaan oikaistuiksi korvauksiksi, ja ne voidaan määrittää kahdella tavalla. Odotusarvomenetelmässä oikaistujen korvausten määrä arvioidaan mallilla, joka perustuu yrityksen korvausvastuun aiempaan kehitykseen. Toisessa menetelmässä käytetään kirjanpítotietoja: oikaistut korvaukset johdetaan jälkikäteen siten, että korvauskuluihin lisätään tasoitusvastuu eli odottamattoman suuria korvauksia varten rahastoidut varat. Mikäli tasoitusvastuu on riittämätön oikaistujen korvausten saamiseksi normaalille tasolle, oikaistujen korvausten määrään lisätään omista varoista maksettava osuus. Kummankin menetelmän merkittävä ominaisuus on, että odottamattoman suuret korvaukset eivät johda heilahteleviin tai negatiivisiin tuotosarvioihin.

Rahoitusalan sääntelyn muutoksista johtuvat muutokset vakuutusteknisessä vastuuvuorossa ja tasoitusvastuussa kirjataan muihin muutoksiin varojen määrässä; ne eivät ole merkityksellisiä tuotoksen laskemisessa. Jos tietojen puutteen takia kumpikaan menetelmä oikaistujen korvausten arvioimiseksi ei ole mahdollinen, tuotos on ehkä sen sijaan arvioitava kustannusten summana, johon lisätään normaali voitto.

Sijoitusvakuutuksen tapauksessa sijoitusvakuutusrahastojen muutokset vähennetään tuotoksen selville saamiseksi.

- b) Henkivakuutussopimus on eräs säästämisen muoto. Vakuutuksenottaja maksaa useiden vuosien ajan vakuutusmaksuja vakuutusyhtiölle tulevaisuudessa saatavia etuuksia vastaan. Nämä etuudet voidaan ilmaista maksettuihin vakuutusmaksuihin perustuvan kaavan avulla, tai ne voivat riippua siitä, miten hyvin vakuutusyhtiö onnistuu sijoittamaan varat. Henkivakuutuksen tuotoksen laskentamenetelmä noudattaa samoja yleisperiaatteita kuin vahinkovakuutuksen. Koska vakuutusmaksujen vastaanottamisen ja etuuksien maksamisen välillä kuluu aikaa, vakuutusteknisen vastuuvuoron muutoksiin on varauduttava erityisesti. Henkivakuutuksen tuotos johdetaan seuraavasti:

Vakuutusmaksutuotot

plus vakuutusmaksutäydennykset, *miinus* erääntyneet etuudet

miinus henkivakuutuksen vastuuvuoron lisäys (plus vähennys).

Vakuutusmaksut määritetään henkivakuutuksessa ja vahinkovakuutuksessa täsmälleen samalla tavalla. Vakuutusmaksutäydennykset ovat henkivakuutuksessa merkityksellisemmät kuin vahinkovakuutuksessa. Etuudet kirjataan joko silloin kun ne myönnetään tai kun ne maksetaan. Henkivakuutuksessa ei ole tarvetta johtaa etuuksien oikaistua arviota, koska henkivakuutusopimuksen maksuissa ei esiinny samaa odottamatonta heilahtelua. Henkivakuutuksen vastuuelka kasvaa joka vuosi uusien vakuutusmaksujen ja vakuutuksenottajien uusien sijoitustuottojen (joita he eivät nosta) takia ja laskee maksettujen korvausten takia. Näin ollen henkivakuutuksen tuotos on mahdollista ilmaista henkivakuutusteknisen vastuuelan sijoittamisesta saatuna kokonaistulona, josta vähennetään tästä sijoitustulosta vakuutuksenottajille tosiasiallisesti osoitettu osa, joka lisätään vakuutustekniseen vastuuelkaan.

Jos tätä menetelmää ei voida tietoihin liittyvistä syistä käyttää tai jos se ei anna merkityksellisiä tuloksia, henkivakuutuksen tuotos lasketaan tuotantokustannusten summana, johon lisätään "normaali voitto".

- c) Jälleenvakuutuksen tuotos on määritettävä täsmälleen samalla tavalla kuin vahinkovakuutuksen, oli jälleenvakuutettavana sitten henki- tai vahinkovakuutus sopimus.
- d) Sosiaalivakuutusjärjestelmän tuotos riippuu tavasta, jolla se on organisoitu. Seuraavat ovat esimerkkejä siitä, miten tällaiset järjestelmät on organisoitu:
 - 1) Sosiaaliturvajärjestelmät ovat sosiaalivakuutusjärjestelmiä, jotka kattavat koko yhteiskunnan ja joita julkishallinto sääntelee ja valvoo. Niiden tarkoituksena on tarjota kansalaisille esim. vanhuuteen, invaliditeettiin tai kuolemaan, sairauteen, työtapaturmiin, työttömyyteen, perheeseen ja terveydenhuoltoon liittyviä etuuksia. Jos erotetaan erillisiä yksiköitä, niiden tuotos määritetään samalla tavalla kuin kaikki markkinaton tuotos eli kustannusten summana. Jos erillisiä yksiköitä ei eroteta, sosiaaliturvan tuotos sisältyy sen hallinnon tason tuotokseen, jolla se toimii.
 - 2) Kun työnantajalla on oma sosiaaliturvajärjestelmä, tuotoksen arvo määritetään kustannusten summana, johon sisältyy arvio järjestelmän toiminnassa käytetyn kiinteän pääoman tuotosta. Tuotoksen arvo mitataan samalla tavalla, jos työnantaja perustaa erillisen eläkerahaston järjestelmän hallinnointia varten.
 - 3) Kun työnantaja käyttää vakuutusyhtiötä hallinnoimaan järjestelmää omasta puolestaan, tuotoksen arvo on vakuutusyhtiön veloittama palkkio.

- 4) Usean työnantajan järjestelmässä tuotoksen arvo mitataan kuten henkivakuutussopimuksissa: se on järjestelmien saama sijoitustulo, josta vähennetään vastuovelkaan lisätty määrä.
- e) Standarditakausvastuujärjestelmien tuotoksen mittaaminen riippuu kyseessä olevan tuottajan tyypistä. Jos standarditakausvastuujärjestelmä toimii markkinatuottajana, tuotoksen arvo lasketaan samalla tavalla kuin vahinkovakuutuksessa. Jos järjestelmä toimii markkinattomana tuottajana, tuotoksen arvo lasketaan kustannusten summana.

Kiinteistöalan palvelut (Päälukko L)

- 3.75 Omistusasuntopalveluiden tuotos arvioidaan sen arvioidun vuokra-arvon mukaan, jonka vuokralainen joutuisi maksamaan samasta asunnosta ottaen huomioon sellaiset tekijät kuin sijainti, lähipalvelut ym. sekä itse asunnon koko ja laatu. Asunnoista erillään sijaitsevista autotalleista, joita omistaja käyttää kulutustarkoitukseen asunnon käytön yhteydessä, on tehtävä samanlainen laskelma. Ulkomailla sijaitsevien omistusasuntojen, esim. loma-asuntojen vuokra-arvoa ei pidä kirjata osaksi kotimaista tuotantoa vaan palveluiden tuonniksi ja vastaava nettotoimintaylijäämä ulkomailta saaduksi ensituloksi. Ulkomaisten talousyksiköiden omistamien asuntojen osalta suoritetaan vastaavat kirjaukset. Osa-aikaisille lomaosakeasunnoille kirjataan osuus palvelumaksusta.

- 3.76 Omistusasuntopalveluiden arvon arvioinnissa käytetään ositusmenetelmää. Asuntokanta ositetaan sijainnin, asunnon luonteen ja muiden vuokraan vaikuttavien tekijöiden mukaan. Vuokrattujen asuntojen todellisista vuokrasta saatuja tietoja käytetään arvion saamiseksi koko asuntokannan vuokra-arvosta. Ositekohtaisia keskimääräisiä todellisia vuokria sovelletaan kyseisen ositteen kaikkiin asuntoihin. Jos tiedot ovat peräisin otostutkimuksista, koko vuokrakannan bruttoutus koskee sekä osaa vuokratuista asunnoista että kaikkia omistusasuntoja. Yksityiskohtainen menettely ositekohtaisen vuokran määrittämiseksi tehdään perusvuodelle, ja tämä tulos ekstrapoloidaan myöhemmille kausille.
- 3.77 Ositusmenetelmässä omistusasuntoihin sovellettava vuokra määritellään yksityiseksi markkinavuokraksi, joka maksetaan oikeudesta käyttää kalustamatonta asuntoa. Laskennallisten vuokrien määrittämiseksi käytetään kaikkia yksityisesti omistettuja kalustamattomia asuntoja koskevista sopimuksista aiheutuvia vuokria. Mukaan otetaan myös valtion sääntelyn vuoksi alhaiset yksityiset markkinavuokrat. Jos tiedonlähteenä on vuokralainen, havainnoitua vuokraa korjataan lisäämällä siihen mahdollinen vuokra-avustus, joka on maksettu suoraan vuokraisännälle. Jos edellä määritettyjen havainnoitujen vuokrien otos ei ole riittävän suuri, kalustettujen asuntojen havainnoituja vuokria voidaan käyttää laskennallisiin tarkoituksiin, edellyttäen että niihin on tehty huonekaluja koskeva oikaisu. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös julkisomisteisten asuntojen korotettuja vuokria. Sukulaisille tai työntekijöille vuokrattujen asuntojen alhaisia vuokria ei pitäisi käyttää.

- 3.78 Ositusmenetelmää käytetään kaikkien vuokrattujen asuntojen bruttoutusta varten. Edellä kuvattua laskennallista keskimääräistä vuokraa ei ehkä voida soveltaa vuokramarkkinoiden kaikkiin segmentteihin. Esimerkiksi kalustettujen asuntojen pienennetyt vuokrat tai julkisomisteisten asuntojen korotetut vuokrat eivät sovellu käytettäväksi vastaavien todella vuokrattujen asuntojen osalta. Tässä tapauksessa tarvitaan tosiasiallisesti vuokrattujen kalustettujen tai sosiaalisin perustein vuokrattavien asuntojen erilliset ositteet yhdistettynä asianmukaisiin keskimääräisiin vuokriin.
- 3.79 Jos vuokramarkkinat eivät ole riittävän suuret ja omistusasunnot ovat tyypillinen asumismuoto, omistusasuntoihin sovelletaan käyttäjäkustannusmenetelmää.
- Käyttäjäkustannusmenetelmässä asuntopalveluiden tuotos on välituotekäytön, kiinteän pääoman kulumisen, muiden tuotannon verojen, joista on vähennetty tukipalkkiot, ja nettotoimintaylijäämän summa.
- Nettotoimintaylijäämä mitataan soveltamalla kiinteää reaalista vuosituottoa käypähintaisen omistusasuntokannan nettoarvoon (jälleenhankintahinnat).
- 3.80 Muiden rakennusten kuin asuinrakennusten kiinteistöpalveluiden tuotos mitataan erääntyneiden vuokrien arvolla.

Ammatilliset, tieteelliset ja tekniset palvelut (Pääluokka M); Hallinto- ja tukipalvelut (Pääluokka N)

- 3.81 Käyttöleasingpalveluiden, kuten koneiden ja laitteiden ym. vuokralleannon, tuotos mitataan maksetun vuokran arvolla. Käyttöleasing poikkeaa rahoitusleasingistä: rahoitusleasingillä rahoitetaan kiinteiden varojen hankintaa siten, että vuokralleantaja antaa lainan vuokralleottajalle. Rahoitusleasingissä maksut koostuvat pääoman takaisinmaksusta ja koron maksusta sekä suoritetuista välittömistä palveluista maksetusta pienestä palvelumaksusta (ks. luku 15: Sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit).
- 3.82 Tutkimukseen ja kehittämiseen (T&K) kuuluu tietämyksen lisäämiseksi järjestelmällisesti tehtävä luova työ sekä tällaisen tietämyksen käyttö uusien tuotteiden, olemassa olevien tuotteiden parempien versioiden ja ominaisuuksien tai uusien tai tehokkaampien tuotantoprosessien löytämiseksi tai kehittämiseksi. Pääasialliseen toimintaan verrattuna merkittävän suuruinen T&K-toiminta kirjataan paikallisen TAY:n sivutoiminnaksi. Erillinen paikallinen TAY T&K-toimintaa varten erotetaan mahdollisuuksien mukaan.
- 3.83 T&K-palveluiden tuotos mitataan seuraavasti:
- a) Erikoistuneiden kaupallisten tutkimuslaboratorioiden tai -laitosten suorittama T&K arvioidaan myynneistä, sopimuksista, provisioista, maksuista ym. saatujen tulojen mukaan tavalliseen tapaan.

- b) Saman yrityksen sisällä käytettäväksi tarkoitettu T&K arvotetaan siihen arvioituun perushintaan, joka jouduttaisiin maksamaan, jos tutkimus tehtäisiin alihankintana. Jos vastaavanluonteisen T&K:n alihankintamarkkinoita ei ole, T&K arvotetaan tuotantokustannusten summana, johon lisätään nettotoimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta).
- c) Julkishallinnon yksiköiden, yliopistojen ja voittoa tavoittelemattomien tutkimuslaitosten T&K arvotetaan tuotantokustannusten summana. Markkinattomien T&K:n tuottajien T&K:n myynnistä saamat tulot on kirjattava sivumarkkinatuotoksesta saaduiksi tuloiksi.

T&K-menot erotetaan opetus- ja koulutusmenoista. T&K-menoihin ei sisälly pääasiallisena tai sivutoimintana tapahtuvasta atk-ohjelmien kehittämisestä syntyviä kustannuksia.

***Julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen palvelut, pakolliset sosiaalivakuutuspalvelut
(Pääluokka O)***

- 3.84 Julkisen hallinnon palvelut, maanpuolustuspalvelut ja pakolliset sosiaalivakuutuspalvelut ovat markkinattomia palveluita, ja ne arvotetaan vastaavasti.

Koulutuspalvelut (Pääluokka P); terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (Pääluokka Q)

- 3.85 Koulutus- ja terveystalveluissa vedetään tarkka raja markkinatuottajien ja markkinattomien tuottajien välille sekä niiden markkinatuotoksen ja markkinattoman tuotoksen välille. Esimerkiksi julkiset laitokset (tai muut laitokset erityisten avustusten ansiosta) voivat periä eräistä koulutus- ja sairaanhoitomuodoista nimellisiä maksuja, mutta joistakin toisista koulutus- ja erikoissairaanhoitomuodoista ne voivat periä maksun kaupallisten taksojen mukaan. Toinen esimerkki on, että samantyyppistä palvelua (esimerkiksi korkea-asteen koulutusta) tarjoavat toisaalta julkinen sektori ja toisaalta kaupalliset laitokset.

Koulutus- ja terveystalveluihin ei lueta T&K-toimintoja; terveystalveluihin ei lueta terveydenhoidon koulutusta esim. yliopistollisissa sairaaloissa.

Taide-, viihde- ja virkistystalvelut (Pääluokka R); muut talvelut (Pääluokka S)

- 3.86 Kirjojen, nauhoitusten, filmien, atk-ohjelmien, kasettien, levyjen ym. tuotanto on kaksivaiheinen prosessi ja sitä mitataan vastaavasti:
- 1) Alkuperäiskappaleiden tuotannosta syntyvää tuotosta – henkistä omaisuustuotetta – mitataan siitä maksetulla hinnalla, jos se myydään, tai jos sitä ei myydä, samanlaisista alkuperäiskappaleista maksetulla perushinnalla, niiden tuotantokustannuksilla (plus nettotoimintaylijäämää vastaava marginaali) tai niiden käyttämisestä tuotannossa odotettujen tulevien tulojen diskontatulla arvolla.

- 2) Tämän varan omistaja saattaa käyttää sitä suoraan tai tuottaa siitä kopioita myöhemmin ajanjaksoina. Jos omistaja on antanut lisenssin muille tuottajille alkuperäiskappaleen käyttämiseksi tuotannossa, lisensseistä saadut maksut, provisiot, palkkiot ym. ovat palveluiden tuotos. Alkuperäiskappaleen myynti on kuitenkin negatiivista kiinteän pääoman muodostusta.

Kotitaloudet työnantajina (Pääluokka T)

- 3.87 Palkatun henkilöstön tuottamien kotitalouspalveluiden tuotos arvotetaan palkatun työvoiman korvausten perusteella; siihen sisältyvät kaikki luontoismuotoiset korvaukset kuten ruoka tai asunto.

VÄLITUOTEKÄYTTÖ (P.2)

- 3.88 *Määritelmä:* välituotekäyttö koostuu tuotantoprosessissa panoksina kulutetuista tavaroista ja palveluista, lukuun ottamatta kiinteitä varoja, joiden kulutus kirjataan kiinteän pääoman kulumisena. Tavarat ja palvelut joko muunnetaan tai käytetään hyväksi tuotantoprosessissa.

3.89 Välituotekäyttö sisältää seuraavat tapaukset:

- a) aputoimintojen panoksina käytetyt tavarat ja palvelut. Tavallisia esimerkkejä ovat osto, myynti, markkinointi, kirjanpito, tietojenkäsittely, kuljetus, varastointi, huolto, turvallisuus ym. Näitä tavaroita ja palveluita ei eroteta paikallisen TAY:n pääasiallisiin (tai sivu-) toimintoihin kulutetuista tavaroista ja palveluista;
- b) tavarat ja palvelut, jotka saadaan saman institutionaalisen yksikön toiselta paikalliselta TAY:ltä;
- c) vuokratut kiinteät varat, esim. koneiden tai autojen, ohjelmistojen ja viihteen alkuperäisteosten käyttöleasing;
- d) maksut valmistamattomina varoina kirjatuihin lyhytaikaisista sopimuksista, leasingisopimuksista ja lisensseistä; tähän ei kuulu tällaisten valmistamattomien varojen osto;
- e) voittoa tavoittelemattomille elinkeinoelämän järjestöille maksetut jäsenmaksut, osuusmaksut tai muut sen kaltaiset maksut (ks. kohta 3.35);
- f) erät, joita ei pidetä pääoman bruttomuodostuksena, kuten:
 - 1) tavallisiin toimintoihin käytetyt halvat työkalut, kuten sahat, lapiot, veitset, kirveet, vasarat, ruuvimeisselit, ruuviavaimet, jokoavaimet ja muut käsityökalut; pienet kojeet, kuten taskulaskimet. Tällaisten kestävien tavaroiden kaikki menot kirjataan välituotekäyttönä;

- 2) tuotannossa käytettyjen kiinteiden varojen säännöllinen huolto ja korjaus;
 - 3) henkilöstön koulutuspalvelut, markkinatutkimus ja vastaavat yksikön ulkopuolelta ostetut tai saman institutionaalisen yksikön erillisen paikallisen TAY:n suorittamat toiminnot;
 - 4) T&K-menoja käsitellään kiinteän pääoman muodostuksena, jos jäsenvaltioiden arviot ovat riittävän luotettavia ja vertailukelpoisia;
- g) työnantajan korvaamat työntekijöiden menot tavaroista, jotka ovat välttämättömiä työnantajien tuotannon kannalta, kuten sopimusvelvoitteet ostaa omaan käyttöön työkaluja tai turvavarusteita;
- h) työnantajien menot, jotka ovat heidän omaksi sekä henkilöstön hyväksi, koska ne ovat välttämättömiä tuotannon kannalta. Niitä ovat esimerkiksi seuraavat:
- 1) henkilöstön työtehtävien yhteydessä syntyneiden matka-, ero-, muutto- ja ajanvietekustannusten korvaaminen;

- 2) työpaikan palveluiden järjestäminen.

Luettelo asiaankuuluvista menoista esitetään palkansaajakorvauksia (D.1) koskevissa kohdissa (ks. kohta 4.07);

- i) paikallisten TAY:iden maksamat vahinkovakuutuspalvelumaksut (ks. luku 16: Vakuutukset). Jotta vain palvelumaksut voitaisiin kirjata välituotekäyttönä, maksetuista vakuutusmaksuista vähennetään esim. maksetut korvaukset ja vakuutusrahastojen nettomuutos. Vakuutusrahastojen nettomuutos kohdennetaan paikallisiin toimialayksiköihin suhteessa maksettuihin vakuutusmaksuihin;
- j) kotimaisten tuottajien ostamat välilliset rahoituspalvelut (FISIM);
- k) keskuspankin markkinaton tuotos olisi kohdennettava kokonaisuudessaan muiden rahoituksen välittäjien välituotekäyttöön.

3.90 Välituotekäyttöön ei lueta:

- a) eriä, joita pidetään pääoman bruttomuodostuksena, esimerkiksi:
 - 1) arvoesineet;
 - 2) mineraalien etsintä;

- 3) perusparannukset, jotka menevät huomattavasti pitemmälle kuin mitä kiinteiden varojen hyvässä työkunnossa pitäminen edellyttää. Esimerkkejä ovat peruskorjaus, jälleenrakentaminen ja laajennustyö;
- 4) omaan käyttöön ostetut tai tuotetut atk-ohjelmistot;
- 5) sotilaalliset aseet ja niiden laukaisemiseen tarvittavat laitteet;
- b) valmistamattomien varojen ostona pidetyt menot. Esimerkkejä ovat pitkäaikaiset sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit (ks. luku 15);
- c) työnantajan menot, joita pidetään luontoismuotoisina palkkoina;
- d) markkina- ja omavaraistuotantoyksiköiden käyttämät julkisyhteisöjen tuottamat kollektiivipalvelut (joita pidetään julkisyhteisöjen kollektiivisina kulutusmenoina);
- e) saman tilinpitojakson aikana ja samassa paikallisessa TAY:ssä tuotetut ja kulutetut tavarat ja palvelut (niitä ei myöskään kirjata tuotokseksi);
- f) maksut julkisyhteisöjen luvista ja maksut, joita pidetään muina tuotantoveroina;
- g) luonnonvarojen (esim. maan) käyttämisestä maksetut lupamaksut, joita käsitellään vuokrina eli omaisuustulon maksuna.

Kirjausajankohta ja välituotekäytön arvottaminen

- 3.91 Välituotteina käytetyt tuotteet kirjataan ja arvotetaan sillä hetkellä, jolloin ne siirtyvät tuotantoprosessiin. Ne arvotetaan samanlaisten tavaroiden tai palveluiden sen hetkisiin ostajan hintoihin.
- 3.92 Tuotantoyksiköt eivät kirjaa tavaroiden käyttöä tuotantoon suoraan. Ne kirjaavat ostot, jotka on tarkoitettu käytettäväksi panoksina, ja vähentävät niistä varastossa pidettyjen tavaroiden määrien lisäykset.

KULUTUS (P.3, P.4)

- 3.93 Kulutuksesta käytetään kahta käsitettä:

- a) kulutusmenot (P.3);
- b) todellinen kulutus (P.4).

Kulutusmenot ovat kotitalouksien, kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen ja julkisyhteisöjen yksilöllisten ja kollektiivisten tarpeiden tyydyttämiseksi käyttämistä tavaroista ja palveluista aiheutuneita menoja. Todellinen kulutus sitä vastoin tarkoittaa sektorin kulutustavaroiden ja palveluiden hankintaa. Näiden kahden käsitteen välinen ero on siinä, miten tiettyjen julkisyhteisöjen tai kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen rahoittamia, mutta kotitalouksille luontoismuotoisina yhteiskunnallisina tulonsiirtoina tarjottuja tavaroita ja palveluita käsitellään.

Kulutusmenot (P.3)

3.94 *Määritelmä:* kulutusmenot käsittävät kotimaisille institutionaalisille yksiköille sellaisista tavaroista ja palveluista aiheutuneet menot, joita käytetään henkilökohtaisten tarpeiden tai yhteiskunnan jäsenten kollektiivisten tarpeiden välitöntä tyydyttämistä varten.

3.95 Kotitalouksien kulutusmenot sisältävät seuraavat tapaukset:

a) omistusasuntopalvelut;

b) luontoismuotoiset tulot, kuten:

1) palkansaajien luontoismuotoisina tuloina saamat tavarat ja palvelut;

2) kotitalouksien omistamien yhteisömaisten yritysten tuotoksena tuotetut tavarat ja palvelut, jotka kotitalouden jäsenet pitävät itsellään kulutusta varten.

Esimerkkejä ovat elintarvikkeet ja muut maataloustuotteet, omistusasunnosta saatavat asumispalvelut ja palkatun henkilöstön tuottamat kotitalouspalvelut (palvelijat, kokit, puutarhurit, autonkuljettajat ym.);

- c) tavarat, joita ei pidetä välituotekäyttönä, kuten:
 - 1) raaka-aineet sellaisia asuntojen pieniä korjauksia ja sisustustöitä varten, joita sekä vuokralaiset että omistajat tekevät;
 - 2) materiaalit kestokulutustavaroiden, myös ajoneuvojen, korjausta ja huoltoa varten;
- d) tavarat, joita ei pidetä pääoman muodostuksena, erityisesti kestokulutustavarat, joiden käyttö jatkuu usean tilinpitojakson ajan; tähän sisältyy joidenkin kestävien tavaroiden omistuksen siirtyminen yritykseltä kotitaloudelle;
- e) suoraan veloitettut rahoituspalvelut ja se osa välillisiä rahoituspalveluja, jonka kotitaloudet käyttävät kulutustarkoituksiin;
- f) vakuutuspalvelut, implisiittisen palvelumaksun määrän mukaan;
- g) eläkerahastopalvelut, implisiittisen palvelumaksun määrän mukaan;
- h) kotitalouksien maksut lisensseistä, luvista ym., joita pidetään palveluiden ostoina (ks. kohdat 4.79 ja 4.80);
- i) tuotoksen osto taloudellisesti merkityksettömiin hintoihin, esim. museon sisäänpääsymaksut.

3.96 Kotitalouksien kulutusmenoihin eivät sisälly seuraavat:

- a) luontoismuotoiset yhteiskunnalliset tulonsiirrot, kuten alkuaan kotitaloudelle koituneet mutta myöhemmin sosiaaliturvan korvaamat kustannukset, esim. eräät sairaanhoitomenot;
- b) erät, joita pidetään välituotekäyttönä tai pääoman bruttomuodostuksena, kuten:
 - 1) yhtiöimättömiä yrityksiä omistavien kotitalouksien menot, jotka ovat aiheutuneet elinkeinon harjoittamisesta – esim. sellaisista kestävästä tavaroista kuin ajoneuvot, kalusteet tai sähkölaitteet (kiinteän pääoman bruttomuodostus) ja myös muista kuin kestävästä tavaroista kuten polttoaineista (käsitellään välituotekäyttönä);
 - 2) menot, joita asunnon omistajalle aiheutuu asunnon sellaisesta sisustamisesta, huollosta ja korjauksesta, joita vuokralaiset eivät tyypillisesti tee (joita käsitellään välituotekäyttönä asuntopalvelujen tuottamisessa);
 - 3) asuntojen ostaminen (käsitellään kiinteän pääoman bruttomuodostuksena);
 - 4) arvoesineistä aiheutuneet menot (käsitellään pääoman bruttomuodostuksena);
- c) erät, joita käsitellään valmistamattomien varojen hankintana, erityisesti maan ostaminen;
- d) kaikki kotitalouksien maksut, joita on pidettävä veroina (ks. kohdat 4.79 ja 4.80);

- e) jäsenmaksut, osuusmaksut ja muut sen kaltaiset maksut, joita kotitaloudet ovat maksaneet kotitalouksia palveleville voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, kuten ammattiliitoille, ammatillisille järjestöille, kuluttajajärjestöille, kirkkoille ja yhteiskunnallisille, kulttuuri- ja viihdealan sekä urheiluseuroille;
- f) kotitalouksien vapaaehtoiset rahamääräiset tai luontoismuotoiset tulonsiirrot hyväntekeväisyys- sekä hätäapu- ja avustusjärjestöille.

3.97 Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot sisältävät kaksi erillistä ryhmää:

- a) kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tuottamien tavaroiden ja palveluiden arvo, joka ei ole pääoman muodostusta omaan käyttöön eikä kotitalouksien ja muiden yksiköiden menoja;
- b) kotitalouksia palveleville voittoa tavoittelemattomille yhteisöille sellaisista palveluista aiheutuneet menot, joita ovat tuottaneet markkinatuottajat ja jotka on toimitettu – ilman jatkojalostusta – kotitalouksille kulutettavaksi luontoismuotoisina sosiaalietuksina.

3.98 Julkisyhteisöjen kulutusmenot (P.3) sisältää kaksi samankaltaista menoryhmää kuin kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot:

- a) julkisyhteisöjen itsensä tuottamien tavaroiden ja palveluiden arvo (P.1), muu kuin pääoman muodostus omaan käyttöön (vastaa kohtaa P.12), markkinatuotos (P.11) ja maksut markkinattomasta tuotoksesta (P.131);

- b) julkisyhteisöjen tekemät sellaisten tavaroiden ja palveluiden ostot, jotka ovat markkinatuottajien tuottamia ja jotka on toimitettu – ilman jatkojalostusta – kotitalouksille luontoismuotoisina yhteiskunnallisina tulonsiirtoina (D.632).
Julkisyhteisöt maksavat tavarat ja palvelut, jotka myyjät toimittavat kotitalouksille.

3.99 Yrityksillä ei ole kulutusmenoja. Niiden ostamat tavarat ja palvelut, joita kotitaloudet käyttävät kulutukseen, käytetään joko välituotekäyttönä tai hankitaan henkilöstölle luontoismuotoisina palkansaajakorvauksina, toisin sanoen ne ovat kotitalouksien laskennallisia kulutusmenoja.

Todellinen kulutus (P.4)

3.100 *Määritelmä:* todellinen kulutus koostuu tavaroista ja palveluista, joita kotimaiset institutionaaliset yksiköt hankkivat yksilöllisten tai kollektiivisten inhimillisten tarpeiden välitöntä tyydyttämistä varten.

- 3.101 *Määritelmä:* tavarat ja palvelut yksilöllistä kulutusta varten ('yksilölliset tavarat ja palvelut') ovat tavaroita ja palveluja, joita kotitalous hankkii ja käyttää omien jäsentensä tarpeiden tyydyttämiseen. Yksilöllisillä tavaroilla ja palveluilla on seuraavat ominaisuudet:
- a) On mahdollista todeta ja kirjata yksittäisen kotitalouden tai sen jäsenen tavaroiden ja palveluiden hankinta sekä myös ajankohta, jona hankinta tapahtuu.
 - b) Kotitalous on suostunut tavaroiden tai palveluiden tarjoamiseen ja ryhtynyt tarvittaviin toimiin tavaroiden tai palveluiden kuluttamiseksi, esim. olemalla läsnä koulussa tai klinikalla.
 - c) Tavarat tai palvelut ovat sellaisia, että kun yksi kotitalous tai henkilö taikka henkilöryhmä on sen hankkinut, tämä sulkee pois muiden kotitalouksien tai henkilöiden mahdollisuuden hankkia se.

- 3.102 *Määritelmä:* kollektiiviset palvelut ovat kollektiivisia kulutuspalveluita, joita tarjotaan samanaikaisesti kaikille yhteiskunnan jäsenille tai kaikille yhteiskunnan tietyn osaryhmän jäsenille, esim. kaikille tietyllä alueella asuville kotitalouksille. Kollektiivisilla palveluilla on seuraavat ominaisuudet:
- a) Ne voidaan toimittaa samanaikaisesti yhteiskunnan tai sen tietyn osaryhmän kaikille jäsenille, esim. tietyn alueen tai paikkakunnan jäsenille.
 - b) Palveluiden käyttö on tavallisesti passiivista eikä vaadi kaikkien asianomaisten henkilöiden suostumusta tai aktiivista osallistumista.
 - c) Kollektiivisen palvelun hankkiminen yhdelle henkilölle ei vähennä muille saman yhteiskunnan tai sen osaryhmän jäsenille saatavilla olevaa kyseisen palvelun määrää.
- 3.103 Kaikki kotitalouden kulutusmenot ovat yksilöllisiä. Kaikki kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tarjoamat tavarat ja palvelut käsitellään yksilöllisinä.

3.104 Julkisyhteisöjen tarjoamien tavaroiden ja palveluiden jako yksilöllisiin ja kollektiivisiin tavaroihin ja palveluihin tehdään julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) perusteella.

Julkisyhteisöjen yksiköiden tuottamia kunkin seuraavan nimikkeen alle luettavia tavaroita ja palveluita käsitellään yksilöllisen kulutuksen menoina:

- a) 7.1 Lääkevalmisteet, lääkintälaitteet ja -välineet
 - 7.2 Avohoitopalvelut
 - 7.3 Sairaalapalvelut
 - 7.4 Yleiset terveystalot
- b) 8.1 Vapaa-aikaan ja urheiluun liittyvät palvelut
 - 8.2 Kulttuuripalvelut
- c) 9.1 Esiasteen ja alemman perusasteen koulutus
 - 9.2 Ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutus
 - 9.3 Keskiasteen jälkeinen koulutus, joka ei ole korkea-asteen koulutusta

- 9.4 Korkea-asteen koulutus
- 9.5 Koulutus, jonka tasoa ei ole määritelty
- 9.6 Koulutuksen tukipalvelut opiskelijoille
- d) 10.1 Sairaus ja toimintarajoitteisuus
- 10.2 Vanhuus
- 10.3 Lesket ja muut edunsaajat
- 10.4 Perhe ja lapset
- 10.5 Työttömyys
- 10.6 Asuminen
- 10.7 Sosiaalinen syrjäytyminen, muualla luokittelematon.

3.105 Vaihtoehtoisesti julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot vastaavat yksilöllisen kulutuksen käyttötarkoituksen mukaisen luokituksen (Coicop) kaksinumerotasoja 14, johon kuuluvat seuraavat numerotasot:

14.1 Asuminen (vastaa COFOG-luokituksen kolminumerotasoja 10.6)

14.2 Terveystieteiden tutkimus (vastaa COFOG-luokituksen kolminumerotasoja 7.1–7.4)

14.3 Virkistys- ja kulttuuripalvelut (vastaa COFOG-luokituksen kolminumerotasoja 8.1 ja 8.2)

14.4 Koulutus (vastaa COFOG-luokituksen kolminumerotasoja 9.1–9.6)

14.5 Sosiaaliturva (vastaa COFOG-luokituksen kolminumerotasoja 10.1–10.5 ja 10.7).

3.106 Loput julkisyhteisöjen kulutusmenoista ovat kollektiivisia kulutusmenoja.

Ne muodostuvat seuraavista COFOG-luokituksen numerotasoista:

a) yleinen julkishallinto (kaksinumerotaso 01)

b) puolustus (kaksinumerotaso 02)

c) yleinen järjestys ja turvallisuus (kaksinumerotaso 03)

d) elinkeinoelämään liittyvät asiat (kaksinumerotaso 04)

e) ympäristönsuojelu (kaksinumerotaso 05)

- f) asuminen ja yhdyskuntapalvelut (kaksinumerotaso 06)
- g) yleinen hallinto, sääntely, yleisten tietojen levittäminen ja tilastot (kaikki kaksinumerotasot)
- h) tutkimus ja kehittäminen (kaikki kaksinumerotasot).

3.107 Eri kulutuskäsitteiden väliset suhteet esitetään taulukossa 3.2.

Taulukko 3.2 – Sektori, jolle menot aiheutuvat

	Julkisyhteisöt	KPVTY:t	Kotitaloudet	Hankinnat yhteensä
Yksilöllinen kulutus	X (= Luontois-muotoiset yhteiskunnalliset tulonsiirrot)	X (= Luontois-muotoiset yhteiskunnalliset tulonsiirrot)	X	Kotitalouksien todellinen yksilöllinen kulutus
Kollektiivinen kulutus	X	0	0	Julkisyhteisöjen todellinen kollektiivinen kulutus
Yhteensä	Julkisyhteisöjen kulutusmenot	KPVTY:iden kulutusmenot	Kotitalouksien kulutusmenot	Todellinen kulutus = kulutusmenot yhteensä

X: soveltuu

0: ei sovellu

- 3.108 Kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kaikki kulutusmenot ovat yksilöllisiä. Todellinen kulutus yhteensä on yhtä suuri kuin kotitalouksien todellisen kulutuksen ja julkisyhteisöjen todellisen kulutuksen summa.
- 3.109 Ulkomaiden kanssa ei esiinny luontoismuotoisia yhteiskunnallisia tulonsiirtoja (vaikka sellaisia rahamääräisiä tulonsiirtoja onkin). Todellinen kulutus yhteensä on yhtä suuri kuin kulutusmenot yhteensä.

Kulutusmenojen kirjausajankohta ja arvottaminen

- 3.110 Tavarasta koituvat menot kirjataan omistuksen muuttuessa; palvelusta koituvat menot kirjataan, kun palvelun toimittaminen on saatettu loppuun.
- 3.111 Osamaksulla tai vastaavilla luottojärjestelyillä (ja myös rahoitusleasingilla) hankituista tavaroista koituvat menot pitäisi kirjata ajankohtana, jona tavara toimitetaan, vaikka omistus ei tuolla hetkellä muuttuisikaan.
- 3.112 Oma kulutus kirjataan silloin, kun omaa kulutusta varten pidettävä tuotos tuotetaan.
- 3.113 Kotitalouksien kulutusmenot kirjataan ostajan hintaan. Se on hinta, jonka ostaja tosiasiaassa maksaa tuotteista ostohetkellä. Yksityiskohtaisempi määritelmä on kohdassa 3.06.

- 3.114 Luontoismuotoisiksi palkansaajakorvauksiksi tarjotut tavarat ja palvelut arvotetaan perushintaan silloin, kun työnantaja tuottaa ne, ja työnantajan maksamaan hintaan silloin, kun työnantaja ostaa ne.
- 3.115 Omaa kulutusta varten pidetyt tavarat ja palvelut arvotetaan perushintaan.
- 3.116 Julkishallinnon tai kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot niiden itse tuottamista tuotteista kirjataan ajankohtana, jona ne tuotetaan, mikä on myös toimitusaika näille julkisyhteisöjen ja kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen palveluille. Markkinatuottajien kautta hankittujen tavaroiden ja palveluiden aiheuttamien kulutusmenojen toimitusaika on niiden kirjausajankohta.
- 3.117 Julkisyhteisöjen tai kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen (KPVTY) kulutusmenot (P.3) ovat yhtä suuret kuin niiden tuotoksen (P.1) summa plus kotitalouksille markkinatuottajilta hankittujen tuotteiden kulutusmenot, osa luontoismuotoisia yhteiskunnallisia tulonsiirtoja (D.632), miinus muiden yksiköiden maksamat maksut, markkinatuotos (P.11) ja maksut markkinattomasta tuotoksesta (P.131), miinus pääoman muodostus omaan käyttöön (P.12).

Todellisen kulutuksen kirjausajankohta ja arvottaminen

- 3.118 Institutionaalisten yksiköiden katsotaan hankkineen tavaroita ja palveluita silloin, kun niistä tulee tavaroiden uusia omistajia tai kun palveluiden toimittaminen niille on saatettu loppuun.
- 3.119 Hankinnat (todellinen kulutus) arvotetaan niiden yksiköiden ostajan hintaan, joille hankinnasta aiheutuu menoja.

- 3.120 Muita luontoismuotoisia tulonsiirtoja kuin luontoismuotoisia yhteiskunnallisia tulonsiirtoja julkisyhteisöiltä tai voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä käsitellään ikään kuin ne olisivat rahamääräisiä tulonsiirtoja. Näin ollen tavaroiden ja palveluiden arvot kirjataan niiden institutionaalisten yksiköiden tai sektoreiden menoina, jotka hankkivat ne.
- 3.121 Kulutusmenojen kahden aggregaatin, kulutusmenojen ja todellisen kulutuksen, arvot ovat yhtä suuret. Kotimaisten kotitalouksien luontoismuotoisina yhteiskunnallisina tulonsiirtoina hankkimat tavarat ja palvelut arvotetaan samoihin hintoihin kuin mihin ne arvotetaan menoja koskevissa aggregaateissa.

PÄÄOMAN BRUTTOMUODOSTUS (P.5)

- 3.122 Pääoman bruttomuodostus koostuu seuraavista:
- a) kiinteän pääoman bruttomuodostus (P.51g);
 - 1) kiinteän pääoman kulumisen (P.51c),
 - 2) kiinteän pääoman nettomuodostus (P.51n);
 - b) varastojen muutokset (P.52);
 - c) arvoesineiden hankinnat miinus luovutukset (P.53).
- 3.123 Pääoman bruttomuodostus mitataan sisältäen kiinteän pääoman kulumisen. Pääoman nettomuodostus lasketaan vähentämällä kiinteän pääoman kulumisen pääoman bruttomuodostuksesta.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus (P.51g)

3.124 *Määritelmä:* Kiinteän pääoman bruttomuodostus (P.51) koostuu kotimaisten tuottajien kiinteiden varojen hankinnoista tietyssä ajanjaksona, vähennettynä luovutuksilla, plus eräistä tuottajan tai institutionaalisen yksikön tuotantotoiminnan aiheuttamista lisäyksistä valmistamattomien varojen arvoon. Kiinteät varat ovat valmistettuja varoja, joita käytetään tuotannossa yli vuoden ajan.

3.125 Kiinteän pääoman bruttomuodostus koostuu sekä positiivisista että negatiivisista arvoista:

a) positiiviset arvot:

- 1) uudet tai olemassa olevat ostetut kiinteät varat;
- 2) tuotetut ja tuottajien omaa käyttöä varten pitämät kiinteät varat (mukaan luettuna ei-valmiiden kiinteiden varojen omaan käyttöön tarkoitettu tuotanto);
- 3) uudet tai olemassa olevat vaihtokaupalla hankitut kiinteät varat;
- 4) uudet tai olemassa olevat luontoismuotoisina pääomansiirtoina saadut kiinteät varat;
- 5) käyttäjän rahoitusleasingilla hankkimat uudet tai olemassa olevat kiinteät varat;
- 6) kiinteiden varojen ja olemassa olevien historiallisten muistomerkkien perusparannukset;
- 7) toistuvia tuotteita antavien luonnonvarojen luonnollinen kasvu;

b) negatiiviset arvot (toisin sanoen kiinteiden varojen luovutukset, jotka on kirjattu negatiivisina hankintoina):

- 1) myydyt olemassa olevat kiinteät varat;
- 2) vaihtokaupassa luovutetut kiinteät varat;
- 3) luontoismuotoisina pääomansiirtoina luovutetut kiinteät varat.

3.126 Kiinteiden varojen luovutuksiin ei lueta seuraavia:

- a) kiinteän pääoman kuluminen (johon sisältyy ennakoitua normaalia, satunnaiset vaurioitumiset);
- b) poikkeukselliset menetykset, esim. kuivuuden tai muiden luonnonkatastrofien aiheuttamat, jotka kirjataan muuksi muutokseksi varojen määrässä.

3.127 Kiinteän pääoman bruttomuodostuksessa erotellaan seuraavat tyypit:

- 1) asunnot;
- 2) muut rakennukset ja rakennelmat; tähän sisältyvät maan perustarvikkeet;
- 3) koneet ja laitteet, kuten laivat, autot ja tietokoneet;
- 4) asejärjestelmät;
- 5) kasvatettavat biologiset varat, esim. puut ja karja;

- 6) valmistamattomien varojen, kuten maan, sopimusten, leasingsopimusten ja lisenssien, omistusoikeuden siirtokulut;
- 7) T&K, myös vapaasti saatavilla olevan T&K:n tuotanto. T&K-menoja käsitellään kiinteän pääoman muodostuksena ainoastaan, jos jäsenvaltioiden arviot ovat riittävän luotettavia ja vertailukelpoisia;
- 8) mineraalien etsintä ja arviointi;
- 9) tietokoneohjelmistot ja tietokannat;
- 10) viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset;
- 11) muut henkisiin omaisuusvaroihin kohdistuvat oikeudet.

3.128 Maan perusparannuksiin luetaan seuraavat:

- a) maan valtaaminen mereltä rakentamalla valleja, patoja tai aallonmurtajia tätä tarkoitusta varten;
- b) metsien, kallioiden ym. raivaus maan ottamiseksi tuotantokäyttöön ensimmäistä kertaa;

- c) soiden kuivatus tai aavikoiden kastelu patoja, ojia ja kastelukanavia rakentamalla; merten tai jokien tulvimisen tai eroosion estäminen aallonmurtajia, rantavalleja ja sulkuaitauksia rakentamalla.

Nämä toiminnot voivat johtaa huomattavien uusien rakenteiden, kuten rantavallien, sulkuaitauksien ja patojen luomiseen, mutta näitä rakenteita ei käytetä muiden tavaroiden ja palveluiden tuotantoon vaan lisämaan tai paremman maan hankkimiseksi, ja juuri kyseistä maata, valmistamatonta varaa, käytetään tuotannossa. Esimerkiksi pato, joka on rakennettu sähkön tuottamiseksi, palvelee eri tarkoitusta kuin pato, joka on rakennettu meren pitämiseksi loitolla. Ainoastaan jälkimmäisen tyyppinen padon rakentaminen luokitellaan maan parannukseksi.

3.129 Kiinteän pääoman bruttomuodostus sisältää seuraavat rajatapaukset:

- a) kotitalouksien asuntoina käytettyjen asuntolaivojen, asuntoveneiden, asuntovaunujen, matkailuperävaunujen ja niihin liittyvien rakennusten kuten autotallien hankinnat;
- b) armeijan käyttämät rakenteet ja laitteet;
- c) muiden kuin sotilasyksiköiden käyttämät kevyet aseet ja panssariajoneuvot;
- d) sellaisen karjakannan muutokset, jota käytetään tuotannossa vuodesta toiseen, kuten siitoseläimet, lypsykarja, villan takia kasvatetut lampaat ja vetojuhdat;

- e) sellaisen puuston muutokset, joita viljellään vuodesta toiseen, kuten hedelmäpuut, viiniköynnökset, kumipuut, palmupuut ym.;
- f) olemassa olevien kiinteiden varojen parannukset, jotka ylittävät tavanomaiset huolto- ja korjaustoimenpiteet;
- g) kiinteiden varojen hankinta rahoitusleasingilla;
- h) käytöstä poistamiseen liittyvät suuret kustannukset, esim. ydinvoimaloiden alasajon tai kaatopaikkojen puhdistamisen kustannukset.

3.130 Kiinteän pääoman bruttomuodostukseen ei lueta seuraavia:

- a) välituotekäyttöön luettavat taloustoimet, kuten:
 - 1) pienten tuotantotarkoituksiin käytettyjen työkalujen osto;
 - 2) tavanomainen huolto ja korjaus;
 - 3) sellaisten kiinteiden varojen hankinta, joita käytetään käyttöleasingsopimuksen mukaisesti (ks. myös luku 15: Sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit).
Kiinteää varaa käyttävän yrityksen osalta vuokria käsitellään välituotekäyttönä.
Varan omistajan osalta hankintakustannus kirjataan kiinteän pääoman bruttomuodostukseksi;

- b) varastojen muutoksina kirjatut taloustoimet:
 - 1) teuraseläinten kasvattaminen, mukaan luettuna siipikarja;
 - 2) puutavaran vuoksi kasvatetut puut (keskeneräiset työt);
- c) kotitalouksien kulutukseen hankitut koneet ja laitteet;
- d) kiinteiden varojen hallussapitovoitot ja -tappiot;
- e) katastrofien aiheuttamat tappiot kiinteissä varoissa, esim. sellainen kasvatettavien varojen ja karjan tuhoutuminen taudin puhkeamisen vuoksi, jota vakuutus ei normaalisti kata, tai epätavallisen tulvimisen aiheuttamat vahingot, myrskyvahingot ja metsäpalot;
- f) rahastoidut tai vararahastoon laitetut varat, joihin ei liity sitoumusta ostaa tai rakentaa tietty pääomatavara, esim. julkisyhteisön rahasto infrastruktuuria varten.

3.131 Olemassa olevien kiinteiden varojen parannuksina esiintyvä kiinteän pääoman bruttomuodostus kirjataan samanlaisten uusien kiinteiden varojen hankintojen kanssa samaan ryhmään.

3.132 Henkiset omaisuustuotteet ovat tulosta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, selvitystyöstä tai innovoinnista, joka johtaa tiedon lisääntymiseen ja jonka käyttö on rajoitettu lain nojalla tai muulla suojakeinolla.

Esimerkkejä henkisistä omaisuusvaroista ovat:

- a) T&K-toiminnan tulokset;
- b) mineraalien etsinnän tulokset mitattuna varsinaisen koeporauksen, ilma- ja muiden kuvausten, kuljetusten ym. kustannuksina;
- c) tietokoneohjelmistot ja suuret tietokannat, joita käytetään tuotannossa yli vuoden ajan;
- d) viihde-, kirjallisuus- ja taidealan käsikirjoitusten, mallien, filmien, äänitysten ym. alkuperäiskappaleet.

3.133 Sekä kiinteiden varojen että valmistamattomien muiden kuin rahoitusvarojen omistusoikeuden siirtymisestä uudelle omistajalle aiheutuneet kustannukset koostuvat seuraavista:

- a) varojen (uusien tai olemassa olevien) toimittamisesta vaadittuun paikkaan ja vaadittuna aikana aiheutuneet veloitukset, kuten kuljetusmaksut, asennuskustannukset, pystytyskustannukset ym.;

- b) asiantuntijapalkkiot tai toimituspalkkiot, kuten maanmittareille, insinööreille, juristeille ym. maksetut palkkiot ja kiinteistönvälittäjille, huutokaupanpitäjille ym. maksetut provisiot;
- c) uuden omistajan maksettavat verot varan omistusoikeuden siirtymisestä. Tällaisia veroja ovat välittäjien palveluista maksettavat verot ja omistusoikeuden siirtymisestä maksettavat mahdolliset verot, mutta eivät ostettua varaa koskevat verot.

Kaikki nämä kustannukset on kirjattava uuden omistajan kiinteän pääoman bruttomuodostuksena.

Kiinteän pääoman bruttomuodostuksen kirjausajankohta ja arvottaminen

- 3.134 Kiinteän pääoman bruttomuodostus kirjataan, kun kiinteiden varojen omistus siirtyy institutionaaliselle yksikölle, joka aikoo käyttää niitä tuotannossa.

Tätä sääntöä muunnetaan seuraavissa tapauksissa:

- a) rahoitusleasing, kun omistus vaihtuu vuokralleantajalta vuokralleottajalle;
 - b) omaan käyttöön tapahtuva kiinteän pääoman bruttomuodostus, joka kirjataan silloin kun se on tuotettu.
- 3.135 Kiinteän pääoman bruttomuodostus arvotetaan ostajan hintaan mukaan lukien asennuskulut ja muut omistuksen siirtymisestä aiheutuvat kustannukset. Omaan käyttöön tuottaessa se arvotetaan vastaavanlaisten kiinteiden varojen perushintaan, ja jos tällaisia hintoja ei ole käytettävissä, kokonaistuotantokustannusten mukaan, joihin lisätään toimintaylijäämää tai sekatuloa vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta).

3.136 Henkisten omaisuustuotteiden hankinnat arvotetaan eri tavoin:

- a) mineraalien etsintä: varsinaisten koeporausten ja muiden porausten kustannusten ja kokeiden mahdollistamisesta (esim. ilma- tai muista kuvauksista) aiheutuneiden kustannusten perusteella;
- b) tietokoneohjelmistot: ostajan hintaan, kun ne ostetaan markkinoilta, tai arvioituun perushintaan, tai jos perushinta ei ole käytettävissä, tuotantokustannusten mukaan, joihin lisätään toimintaylijäämää vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta), silloin kun ne kehitetään talon sisällä;
- c) viihde-, kirjallisuus- ja taidealan alkuperäiskappaleet: myytäessä ostajan maksamaan hintaan, tai jos niitä ei myydä, seuraavat arviointimenetelmät ovat hyväksyttäviä:
 - i) vastaavanlaisista alkuperäiskappaleista maksettu perushinta;
 - ii) tuotantokustannusten summa, johon lisätään toimintaylijäämää vastaava marginaali (paitsi markkinattomien tuottajien osalta); tai
 - iii) odotettavissa olevien tulojen diskontattu arvo.

3.137 Olemassa olevien kiinteiden varojen luovutukset myymällä arvotetaan perushintaan, josta vähennetään omistuksen siirtymisestä myyjälle aiheutuneet kustannukset.

- 3.138 Omistuksen siirtymisestä aiheutuneet kustannukset voivat koskea sekä valmistettuja varoja, joihin kuuluvat kiinteät varat, että valmistamattomia varoja, kuten maata.

Valmistettujen varojen osalta nämä kustannukset sisältyvät ostajan hintaan. Ne erotetaan itse ostoista ja myynneistä maan ja muiden valmistamattomien varojen osalta ja kirjataan eri nimikkeen alle kiinteän pääoman bruttomuodostuksen luokituksessa.

Kiinteän pääoman kuluminen (P.51c)

- 3.139 *Määritelmä:* kiinteän pääoman kuluminen (P.51c) on omistuksessa olevien kiinteiden varojen sellaista arvon alenemista, joka on seurausta normaalista kulumisesta ja vanhentumisesta. Arvon alenemisen arvioon sisältyvät myös sellaisista satunnaisista vahingoista aiheutuneet kiinteiden varojen menetykset, joiden varalle voidaan ottaa vakuutus. Kiinteän pääoman kuluminen kattaa odotettavissa olevat käytöstäpoiston kustannukset, kuten ydinvoimaloiden alasajon, öljynporauslauttojen käytöstäpoiston tai kaatopaikkojen puhdistamisen kustannukset. Tällaiset käytöstäpoiston kustannukset kirjataan kiinteän pääoman kulumisena käyttöiän lopussa, kun lopetuskustannukset kirjataan kiinteän pääoman bruttomuodostuksena.
- 3.140 Kaikelle kiinteälle pääomalle (paitsi eläimille) lasketaan kuluminen, myös henkisiin omaisuusvaroihin kohdistuville oikeuksille, maan perusparannuksille ja valmistamattomien varojen omistuksen siirtymiseen liittyville kustannuksille.

- 3.141 Kiinteän pääoman kuluminen eroaa verotuksessa sallituista tai liikekirjanpidossa näytetyistä poistoista. Kiinteän pääoman kuluminen arvioidaan kiinteän pääomakannan ja eri pääomatavaroiden todennäköisen keskimääräisen taloudellisen iän perusteella. Pääomakannan laskemisessa sovelletaan investointikertymämenetelmää aina, kun kiinteästä pääomakannasta ei ole välitöntä tietoa. Kiinteiden varojen kanta arvotetaan tilikauden ostajan hintoihin.
- 3.142 Sellaiset satunnaisten vahinkojen aiheuttamat kiinteiden varojen menetykset, joiden varalta voidaan ottaa vakuutus, otetaan huomioon arvioitaessa kyseisten tavaroiden keskimääräistä käyttöikää. Tietyn tilinpitojakson aikana koko kansantaloudessa tapahtuvat vahingot ovat yhtä suuret tai likipitäen yhtä suuret kuin kansantaloudessa keskimäärin. Eri yksiköiden tai yksikköryhmien osalta vahingot voivat poiketa keskimääräisistä satunnaisista vahingoista. Tällaisessa tapauksessa sektorikohtaiset erot kirjataan kiinteiden varojen muihin volyymin muutoksiin.
- 3.143 Kiinteän pääoman kuluminen lasketaan käyttämällä "suoraviivaista" menetelmää, jossa kiinteän pääomatavaran arvosta poistetaan vakio-osuus koko tavarän eliniän ajan.

- 3.144 Joissakin tapauksissa käytetään geometrista poistomenetelmää, kun kiinteän varan tehokkuuden alenemismalli sitä edellyttää.
- 3.145 Kiinteän pääoman kuluminen esitetään tilinpidossa aina kunkin brutto- ja nettomääräisenä esitetyn tasapainoerän alapuolella. 'Brutto'-kirjaus tarkoittaa sitä, että kiinteän pääoman kulumista ei ole vähennetty ja vastaavasti 'netto'-kirjaus merkitsee, että kiinteän pääoman kuluminen on vähennetty.

Varastojen muutokset (P.52)

- 3.146 *Määritelmä:* varastojen muutoksia mitataan varastojen lisäysten arvon ja varastojen vähennysten ja tavanomaisen varastossa pidettyjen tavaroiden hävikin erotuksella.
- 3.147 Fyysisestä pilaantumisesta, satunnaisista vahingoista tai näpistelystä aiheutuvaa hävikkiä voi esiintyä kaiken tyyppisissä varastoissa, esim.:
- a) aineiden ja tarvikkeiden hävikit;
 - b) keskeneräisten töiden hävikit;
 - c) valmiiden tavaroiden hävikit;
 - d) kauppatavaroiden hävikit (esim. myymälävarkaudet).

3.148 Varastot muodostuvat seuraavista ryhmistä:

a) aineet ja tarvikkeet:

Aineet ja tarvikkeet koostuvat kaikista varastossa pidetyistä tavaroista, joita on tarkoitus käyttää välituotepanosina tuotannossa; tähän sisältyvät tuotteet, joita julkisyhteisöt pitävät varastossa. Sellaiset tavarat kuin kulta, timantit ym. luetaan mukaan silloin, kun ne on tarkoitettu teolliseen käyttöön tai muuhun tuotantoon.

b) keskeneräiset työt:

Keskeneräiset työt käsittävät tuotetun tuotoksen, joka ei ole vielä valmis. Se kirjataan tuottajan varastoihin. Esimerkkejä sen erilaisista muodoista ovat seuraavat:

- 1) korjaamattomat sadot;
- 2) pystypuuvarastot ja teuraseläimet;;
- 3) viimeistelemättömät rakenteet (lukuun ottamatta etukäteen sovitun myyntisopimuksen perusteella tuotettuja tai omaan käyttöön tuotettuja; kumpakin näistä esimerkeistä käsitellään kiinteän pääoman muodostuksena);
- 4) muut viimeistelemättömät kiinteät varat, esim. laivat ja öljynporauslautat;
- 5) puolivalmiit tutkimukset oikeudellisia tai konsulttiasiakirjoja varten;

- 6) puolivalmiit filmituotteet;
- 7) puolivalmiit tietokoneohjelmat.

Keskeneräiset työt kirjataan kaikista niistä tuotantoprosesseista, jotka eivät ole päättäneet tietyn ajanjakson lopussa. Tämä on tärkeää neljännesvuosittaisessa tilinpidossa, esimerkkinä maatalouden sadot, jotka eivät ole valmiita vuosineljänneksen sisällä.

Keskeneräisten töiden vähennykset tapahtuvat silloin kun tuotantoprosessi on päättynyt. Tuolla hetkellä koko keskeneräinen työ muuttuu valmiiksi tuotteeksi.

- c) valmiit tavarat:

Valmiit tavarat varastojen osana koostuvat siitä tuotoksesta, jota niiden tuottajalla ei ole tarkoitus jalostaa pitemmälle ennen niiden toimittamista muille institutionaalisille yksiköille.

- d) kauppatavarat:

Kauppatavarat ovat tavaroita, jotka on hankittu jälleenmyytäväksi muuttumattomina niiden sen hetkisestä tilasta.

Varastojen muutosten kirjausajankohta ja arvottaminen

- 3.149 Varastojen muutosten kirjausajankohta ja arvottaminen ovat yhdenmukaisia muiden tuotetaloustoimien kirjausajankohdan ja arvottamisen kanssa. Tämä pätee erityisesti välituotekäyttöön (esim. aineet ja tarvikkeet), tuotokseen (esim. keskeneräiset työt ja tuotokset maataloustuotteiden varastosta) ja kiinteään pääoman bruttomuodostukseen (esim. keskeneräiset työt). Jos tavarat jalostetaan ulkomailla ja siihen liittyy taloudellisen omistuksen muutos, tavarat sisällytetään vientiin (ja myöhemmin tuontiin). Vienti heijastuu samanaikaisena varastojen vähennyksenä, ja vastaava myöhempi tuonti kirjataan varastojen lisäyksenä, jos sitä ei välittömästi käytetä tai myydä.
- 3.150 Varastojen muutoksia mitattaessa varastoihin sisääntulevat tavarat arvotetaan niiden tullessa varastoon, ja poistuvat tavarat arvotetaan niiden lähtiessä sieltä.
- 3.151 Varastojen muutoksissa käytetään seuraavia hintoja tavaroiden arvottamisessa:
- a) tuottajan varastoihin siirrettyjen valmiiden tavaroiden tuotos arvotetaan ikään kuin se myytäisiin tuolla hetkellä käypään perushintaan;
 - b) keskeneräisten töiden lisäykset arvotetaan suhteessa valmiin tuotteen arvioituun käypään perushintaan;
 - c) keskeneräisten töiden vähennykset, kun työt tuotannon päättyessä poistetaan varastosta, arvotetaan keskeneräisen tuotteen käypään perushintaan;

- d) varastoista myytäväksi siirrettävät tavarat arvotetaan perushintaan;
- e) tukkukauppiaiden ja vähittäiskauppiaiden ym. varastoihin tuleva kauppatavarat arvotetaan kauppiaan maksamaan todelliseen tai arvioituun ostajan hintaan;
- f) varastoista poistuvat kauppatavarat arvotetaan sellaiseen ostajan hintaan, jolla ne voidaan korvata poistamishetkellä, ei hankinta-ajankohdan hintaan.

3.152 Fyysisen pilaantumisen, vakuutuskelpoisten satunnaisten vahinkojen tai näpistysten aiheuttama hävikki kirjataan ja arvotetaan seuraavasti:

- a) aineet ja tarvikkeet: varastosta tosiasiallisesti tuotannossa käytettäväksi otettuina aineina ja tarvikkeina (välituotekäyttö);
- b) keskeneräiset työt: arvotetaan saman ajanjakson aikana tapahtuneen tuotannon synnyttämien lisäysten vähennyksenä;
- c) valmiit tavarat ja kauppatavarat: käsitellään ottoina pilaantumattomien tavaroiden käypiin hintoihin.

3.153 Jos tiedot puuttuvat, varastojen muutoksen arvioimisessa käytetään seuraavia likiarvomenetelmiä:

- a) kun varastojen volyymin muutokset ovat säännönmukaisia, hyväksyttävä likimääräinen menetelmä on kertoa varastojen volyyminmuutos ajanjakson keskimääräisillä hinnoilla. Tukku- tai vähittäiskauppioiden pitämien varastojen osalta käytetään ostajan hintaa; tuottajien pitämien omien varastojen osalta käytetään perushintaa;
- b) kun asianomaisten tavaroiden hinnat pysyvät vakaina, varastojen volyymin vaihtelut eivät estä varastojen muutoksen arvioimista kertomalla volyymin muutos keskimääräisellä hinnalla;
- c) jos sekä varastojen volyymi että hinnat muuttuvat huomattavasti tilinpitojakson aikana, monimutkaisemmat likiarvomenetelmät ovat tarpeen. Esimerkkinä on neljännesvuosittainen varastojen muutosten arvottaminen tai tietojen käyttäminen vaihtelun jakautumisesta tilinpitojakson aikana (vaihtelut voivat olla suurimmillaan kalenterivuoden lopussa, sadonkorjuun aikaan jne.);

- d) jos arvoista on saatavilla tietoa vain ajanjakson alusta ja lopusta (esim. tukku- ja vähittäiskaupassa, joissa usein on monien eri tuotteiden varastoja) muttei erillisiä tietoja hinnoista ja määristä, arvioidaan volyymin muutokset ajanjakson alun ja lopun välillä. Yksi tapa arvioida volyymin muutos on arvioida vakio kiertonopeus tuotetyypeittäin.

Hintojen kausivaihtelut voivat kuvastaa muutoksia laadussa, esimerkkeinä loppuunmyyntihinnat tai hedelmien ja vihannesten sesongin jälkeiset hinnat. Näitä laadun muutoksia käsitellään volyymin muutoksina.

Arvoesineiden hankinnat miinus vähennykset (P.53)

- 3.154 *Määritelmä:* arvoesineet ovat tavaroita, joita ei käytetä ensisijaisesti tuotannossa tai kulutuksessa, jotka eivät pilaannu (fyysisesti) ajan mukana normaaleissa olosuhteissa ja jotka hankitaan ja joita pidetään pääasiassa arvon säilyttämiseksi.
- 3.155 Arvoesineisiin luetaan seuraavan tyyppiset tavarat:
- a) jalokivet ja jalometallit, kuten timantit, ei-monetaarinen kulta, platina, hopea ym.;

- b) antiikki- ja muut taide-esineet, kuten maalaukset, veistokset ym.;
- c) muut arvoesineet, kuten jalokivistä ja jalometalleista muotoillut korut ja keräilytavarat.

3.156 Tällaisentyypiset tavarat kirjataan arvoesineiden hankintoina tai luovutuksina seuraavissa esimerkeissä:

- a) keskuspankkien ja muiden rahoituslaitosten harjoittama ei-monetaarisen kullan, hopean jne. hankinta tai luovutus;
- b) näiden tavaroiden hankinta tai luovutus, kun sitä harjoittavat yritykset, joiden pääasiallinen tai sivutoiminta ei sisällä kyseisentyypisten tavaroiden tuotantoa tai kauppaa. Tätä hankintaa tai luovutusta ei lueta näiden yritysten välituotekäytöksi tai kiinteän pääoman muodostukseksi;
- c) kotitalouksien harjoittama tällaisten tavaroiden hankinta tai luovutus. Tällaisia hankintoja ei lueta kotitalouksien kulutusmenoihin.

EKT:ssa myös seuraavat tapaukset kirjataan sovitun käytännön mukaisesti arvoesineiden hankintoihin tai luovutuksiin:

- a) jalokivikauppiaiden ja taidekauppiaiden harjoittama näiden tavaroiden hankinta tai luovutus (arvoesineiden yleisen määritelmän mukaisesti jalokivikauppiaiden ja taidekauppiaiden harjoittama näiden tavaroiden hankinta pitäisi kirjata varastojen muutoksina);
- b) museoiden harjoittama näiden tavaroiden hankinta tai luovutus (arvoesineiden yleisen määritelmän mukaisesti museoiden harjoittama näiden tavaroiden hankinta pitäisi kirjata kiinteän pääoman muodostuksena).

Tällä käytännöllä vältetään usein esiintyviä uudelleenluokituksia seuraavien kolmen pääoman muodostuksen pääryhmän välillä: arvoesineiden hankinta miinus luovutus, kiinteän pääoman muodostus ja varastojen muutos (esim. tällaisia tavaroita koskevissa taloustoimissa kotitalouksien ja taidekauppiaiden välillä).

- 3.157 Arvoesineiden tuotanto arvotetaan perushintaan. Kaikki muut arvoesineiden hankinnat arvotetaan niistä maksettuihin ostajan hintoihin, mukaan luettuna mahdolliset agenttien palkkiot tai provisiot. Niihin sisältyvät kaupan lisät, jos arvoesineet on ostettu kauppiailta. Arvoesineiden luovutukset arvotetaan myyjien saamaan hintaan agenteille tai muille välittäjille mahdollisesti maksettujen palkkioiden tai provisioiden vähentämisen jälkeen. Hankinnat miinus luovutukset kotimaisten sektoreiden välillä kumoavat toisensa jättäen jäljelle ainoastaan agenttien tai kauppiaiden lisät.

TAVAROIDEN JA PALVELUIDEN VIENTI JA TUONTI (P.6 ja P.7)

- 3.158 *Määritelmä:* tavaroiden ja palveluiden vienti koostuu tavaroita ja palveluita koskevista taloustoimista (myynneistä, vaihtokaupoista ja lahjoista) kotimaisilta talousyksiköiltä ulkomaisille talousyksiköille.
- 3.159 *Määritelmä:* tavaroiden ja palveluiden tuonti koostuu tavaroita ja palveluita koskevista taloustoimista (ostoista, vaihtokaupoista ja lahjoista) ulkomaisilta talousyksiköiltä kotimaisille talousyksiköille.
- 3.160 Tavaroiden ja palveluiden vientiin ja tuontiin eivät sisälly seuraavat:
- a) konsernin yksiköiden harjoittama kauppa eli:
 - 1) kotimaisten yritysten ulkomaisten sidosyritysten toimitukset ulkomaisille talousyksiköille, esim. kotimaisten talousyksiköiden omistamien/valvomien monikansallisten yritysten ulkomaisten sidosyritysten myynnit ulkomailla;
 - 2) ulkomaisten yritysten kotimaisten sidosyritysten toimitukset kotimaisille talousyksiköille, esim. ulkomaisten monikansallisten yritysten kotimaisten sidosyritysten myynnit;

- b) ensitulojen virrat ulkomaille ja ulkomailta, kuten palkansaajakorvaukset, korot ja tulot suorista sijoituksista. Tulot suorista sijoituksista saattavat sisältää erottamattoman osan erilaisista palveluista, esim. henkilöstön koulutuksesta, liikkeenjohdollisista palveluista ja patenttien ja tavaramerkkien käytöstä maksettuja palkkioita;
- c) rahoitusvarojen tai valmistamattomien varojen, kuten maan, rajatylittävä myynti tai osto.

3.161 Tavaroiden ja palveluiden tuonti ja vienti erotellaan seuraavasti:

- a) EU:n sisäiset toimitukset;
- b) tuonti EU:n ulkopuolelta ja vienti EU:n ulkopuolelle.

Molempiin tyyppeihin viitataan nimityksillä tuonti ja vienti.

Tavaroiden vienti ja tuonti (P.61 ja P.71)

3.162 Tavaroiden tuontia ja vientiä on se, kun tavaroiden taloudellinen omistus muuttuu kotimaisten ja ulkomaisten talousyksiköiden välillä. Tämä pätee riippumatta siitä, liittyykö siihen vastaavaa tavaroiden fyysistä liikkumista rajojen yli.

- 3.163 Toimitukset sidosyritysten välillä (sivuliike tai tytäryhtiö taikka ulkomainen sidosyritys): taloudellinen omistus muuttuu, kun tavaroita toimitetaan sidosyritysten välillä. Tämä pätee vain silloin, kun tavarat vastaanottava yritys ottaa vastuulleen päätösten tekemisen tarjottavista määristä ja hinnoista, joilla niiden tuotos toimitetaan markkinoille.
- 3.164 Seuraavissa esimerkeissä tavaroiden vienti tapahtuu tavaroiden ylittämättä maan rajoja:
- a) kansainvälisillä vesillä toimivien kotimaisten talousyksiköiden tuottamat tavarat myydään suoraan ulkomaisille talousyksiköille ulkomailla. Esimerkkejä tällaisista tavaroista ovat öljy, maakaasu, kalastustuotteet, haaksirikosta pelastettu tavara;
 - b) kuljetuskalusto tai muu liikkuva kalusto, jota ei ole sidottu kiinteään paikkaan;
 - c) tavarat, jotka katoavat tai tuhoutuvat omistajan vaihtumisen jälkeen ennen kuin ne ovat ylittäneet viejämaan rajan;
 - d) välityskauppa, eli kotimainen talousyksikkö ostaa tavarän ulkomaiselta talousyksiköltä ja myy sen sitten edelleen toiselle ulkomaiselle talousyksikölle ilman, että tavara tulee kauppiaan talouteen.

Vastaavia tapauksia esiintyy tavaroiden tuonnissa.

3.165 Tavaroiden tuonti ja vienti sisältävät kotimaisten ja ulkomaisten talousyksiköiden välisiä taloustoimia, jotka kohdistuvat seuraaviin:

- a) ei-monetaarinen kulta;
- b) hopeametalli, timantit ja muut jalometallit ja jalokivet;
- c) ei kierrossa oleva paperiraha ja kolikot ja liikkeelle laskemattomat arvopaperit (arvotetut tavarana eikä nimellisarvon mukaan);
- d) sähkö, kaasu ja vesi;
- e) rajan yli kuljetettava karja;
- f) pakettiposti;
- g) julkisyhteisöjen vienti mukaan luettuna avustuksin ja lainoin rahoitetut tavarat;
- h) puskurivarasto-organisaation omistukseen tai omistuksesta siirretyt tavarat;
- i) kotimaisen yrityksen ulkomaisille sidosyrityksilleen toimittamat tavarat, lukuun ottamatta jalostettaviksi tarkoitettuja tavaroita;
- j) kotimaisen yrityksen ulkomaisilta sidosyrityksiltään vastaanottamat tavarat, lukuun ottamatta jalostettaviksi tarkoitettuja tavaroita;

- k) salakuljetetut tavarat tai tuotteet, joita ei ilmoiteta esim. tuontitullien ja arvonlisäveron maksamista varten;
- l) muut rekisteröimättömät lähetykset, kuten lahjat ja muut alle määritetyn minimiarvon.

3.166 Tavaroiden tuontiin ja vientiin eivät sisälly seuraavat tavarat, jotka siitä huolimatta saattavat ylittää kansallisen rajan:

- a) kauttakuljetettavat tavarat;
- b) tavarat, jotka on lähetetty maan omiin toisen maan rajojen sisäpuolella sijaitseviin edustustoihin, sotilastukikohtiin tai muille erillisalueille tai niiltä pois;
- c) kuljetuskalusto ja muunlainen liikkuva kalusto, joka poistuu maasta väliaikaisesti ilman, että taloudellinen omistus muuttuu, esim. rakennuskalusto ulkomailla tapahtuvaa asennusta tai rakentamista varten;
- d) laitteistot ja muut tavarat, jotka lähetetään ulkomaille jalostusta, kunnossapitoa, huoltoa tai korjausta varten; tilauksesta ulkomailla jatkojalostetut tavarat silloin kun siihen liittyy tavaroiden huomattavia fyysisiä muutoksia;
- e) muut tavarat, jotka poistuvat maasta väliaikaisesti ja jotka yleensä palautetaan vuoden sisällä alkuperäisessä tilassaan ja ilman taloudellisen omistuksen muuttumista.

Esimerkkejä ovat tavarat, jotka on lähetetty ulkomaille näyttely- ja viihdetarkoituksia varten, käyttöleasingin kohteena olevat tavarat mukaan luettuna leasingsopimukset useiden vuosien ajaksi ja tavarat, jotka palautetaan niin, että niitä ei ole myyty ulkomaiselle talousyksikölle;

- f) tavarat, jotka lähetysten aikana rajan ylitettyään katoavat tai tuhoutuvat, ennen kuin omistus on vaihtunut.

3.167 Tavaroiden tuonti ja vienti kirjataan silloin, kun tavaroiden omistus siirtyy. Omistuksen katsotaan vaihtuvan hetkellä, jolloin taloustoimen osapuolet kirjaavat sen tilikirjoihinsa tai kirjanpitoonsa. Tämä ei ehkä satu yhteen sopimusprosessin eri vaiheiden kanssa, joita ovat:

- a) sitoutumishetki (sopimuspäivä);
- b) tavaroiden ja palveluiden hankinta-ajankohta ja maksuvaateen syntymisajankohta (luovutuspäivä);
- c) kyseisen vaateen arvopäivä (maksupäivä).

3.168 Tavaroiden tuonti ja vienti on arvoitettava vapaasti laivassa viejämään rajalla (FOB). Tämä arvo on:

- a) tavaroiden arvo perushintaan;

- b) plus kuljetus- ja jakelupalvelut kyseiselle rajan kohdalle, mukaan luettuna lastauskustannukset kuljetusalukseen edelleen kuljetusta varten;
- c) plus mahdolliset vientitavaroiden verot miinus tukipalkkiot; EU:n sisäisten toimitusten osalta tähän sisältyvät alv ja muut tavaroista viejämaassa maksetut verot.

Tarjonta- ja käyttötaulukkoissa sekä symmetrisissä panos-tuotostaulukoissa tavaroiden tuonti yksittäisten tuoteryhmien osalta arvioidaan kustannukset-vakuutus-rahti- (CIF) hintaan tuojamaan rajalle.

3.169 *Määritelmä:* CIF-hinta on tavarahan hinta tuojamaan rajalle toimitettuna tai palvelun hinta tuojamaan asukkaalle toimitettuna ennen tuontitullien tai muiden tuontiverojen tai kaupan ja kuljetuksen lisien maksamista tuojamaassa.

3.170 Sijais- tai korvikemittarit FOB-arvolle voivat olla välttämättömiä esim. seuraavissa olosuhteissa:

- a) tavaroiden vaihtokauppa arvioidaan siihen perushintaan, joka olisi saatu, jos tavarat olisi myyty käteisellä;
- b) sidosyritysten väliset taloustoimet: yleensä käytetään todellisia siirtoarvoja. Jos ne eroavat markkinahinnoista, ne kuitenkin korvataan arvioidulla markkinahintojen vastineella;

- c) rahoitusleasingin puitteissa luovutetut tavarat: tavarat arvotetaan vuokralleantajan maksaman ostajan hinnan perusteella eikä vuokranmaksujen kumulatiivisen arvon mukaan;
- d) tavaroiden tuonti, joka arvioidaan tullitietojen perusteella (EU:n ulkopuolinen kauppa) tai jäsenvaltioiden välisen kaupan Intrastat-tietojen (EU:n sisäinen kauppa) perusteella. Kumpikaan tietolähteistä ei sovelleta FOB-arvottamista, vaan ne käyttävät CIF-arvoa EU:n rajalla ja CIF-arvoja kansallisella rajalla. Koska FOB-arvoja käytetään ainoastaan aggregoiduimmalla tasolla ja CIF-arvoja tuoteryhmätasolla, näitä muunnoksia, joita kutsutaan CIF/FOB-korjauksiksi, sovelletaan aggregoiduimmalla tasolla;
- e) tavaroiden tuonti ja vienti, joka arvioidaan tutkimustietojen tai erilaisten tapauskohtaisten tietojen perusteella. Tällaisissa tapauksissa saadaan myynnin kokonaisarvo jaettuna tuotteittain. Arvio perustuu ostajan hintaan eikä FOB-arvoihin.

Palveluiden vienti ja tuonti (P.62 ja P.72)

- 3.171 *Määritelmä:* palveluiden vienti koostuu kaikista palveluista, joita kotimaiset talousyksiköt suorittavat ulkomaisille talousyksiköille.
- 3.172 *Määritelmä:* palveluiden tuonti koostuu kaikista palveluista, joita ulkomaiset talousyksiköt suorittavat kotimaisille talousyksiköille.

3.173 Palveluiden vientiin sisältyvät seuraavat tapaukset:

- a) vientitavaroiden kuljetus viejämään rajan jälkeen silloin kun kotimainen kuljetusyhtiö hoitaa kuljetuksen (tapaukset 2 ja 3 taulukossa 3.3);
- b) kotimaisen kuljetusyhtiön suorittama tuontitavaroiden kuljetus:
 - 1) viejämään rajalle saakka silloin, kun tavarat arvotetaan FOB-arvoon, FOB-arvoon sisältyvän kuljetuksen arvon kompensoimiseksi (tapaus 3 taulukossa 3.4);
 - 2) tuojamaan rajalle saakka silloin, kun tavarat arvotetaan CIF-arvoon, CIF-arvoon sisältyvän kuljetuksen arvon kompensoimiseksi (tapaukset 3 ja 2 CIF taulukossa 3.4);
- c) kotimaisten talousyksiköiden ulkomaisten talousyksiköiden puolesta hoitama tavaroiden kuljetus, mihin ei sisälly tavaroiden tuontia tai vientiä (esim. sellaisten tavaroiden kuljetus, jotka eivät poistu maasta vientinä tai tavaroiden kuljetus kotimaan alueen ulkopuolella);
- d) kotimaisten kuljetusyhtiöiden ulkomaisten talousyksiköiden puolesta hoitama matkustajien kuljetus;
- e) jalostus- ja korjaustoimenpiteet ulkomaisten talousyksiköiden puolesta; nämä toimenpiteet on kirjattava nettona eli palveluiden vientinä pois lukien jatkojalostettujen tai korjattujen tavaroiden arvo;
- f) laitteiden asennus ulkomailla silloin kun työ on luonteeltaan rajoitetun ajan kestävä;

- g) kotimaisten talousyksiköiden ulkomaisille talousyksiköille suorittamat rahoituspalvelut, mukaan luettuna sekä suorat että välilliset palvelumaksut, kuten välilliset rahoituspalvelut (FISIM);
- h) kotimaisten talousyksiköiden ulkomaisille talousyksiköille suorittamat vakuutuspalvelut, implisiittisten palvelumaksujen määrän mukaan;
- i) ulkomaisten turistien ja liikematkailijoiden menot. Nämä menot luokitellaan palveluiksi; tarjonta- ja käyttötaulukkoita sekä symmetrisiä panos-tuotostaulukoita varten tarvitaan tuotteen osatekijöiden mukainen luokittelu;
- j) ulkomaisten talousyksiköiden menot kotimaisten talousyksiköiden tarjoamista terveys- ja opetuspalveluista; tähän sisältyvät sekä kotimaassa että ulkomailla tarjotut palvelut;
- k) ulkomaalaisten omistamien loma-asuntojen palvelut (katso kohta 3.77);
- l) patenttioikeus- ja lisenssimaksut, jotka liittyvät henkisiin omaisuusvaroihin kohdistuvien oikeuksien, esim. patenttien, tekijänoikeuksien, tavaramerkkien, teollisuusprosessien ja toimilupien, luvalliseen käyttöön sekä lisenssisopimusten puitteissa tuotettujen alkuperäiskappaleiden tai prototyyppien kuten käsikirjoitusten, maalausten jne. käyttöön.

3.174 Kohdassa 3.173 palveluiden tuonti näkyy peilikuvana palveluiden vientiä koskevassa luettelossa, ja ainoastaan seuraava palveluiden tuonti vaatii lisäkuvauksen.

3.175 Palveluiden tuontiin sisältyvät seuraavat esimerkit:

- a) vientitavaroiden kuljetus viejämään rajalle saakka, silloin kun sen suorittaa ulkomainen kuljetusyhtiö, vientitavaroiden FOB-arvoon sisältyvän kuljetuksen arvon kompensoimiseksi (tapaus 4 taulukossa 3.3);
- b) ulkomaisen kuljetusyhtiön suorittama tuontitavaroiden kuljetus:
 - 1) viejämään rajalta erillisenä kuljetuspalveluna silloin kun tuontitavarat arvotetaan FOB-hintaan (tapaukset 4 ja 5 FOB taulukossa 3.4);
 - 2) tuojamaan rajalta erillisenä kuljetuspalveluna silloin kun tuontitavarat arvotetaan CIF-hintaan (tässä tapauksessa kuljetuspalvelun arvo viejä- ja tuojamaan rajojen välillä on jo sisällytetty tavarán CIF-arvoon; tapaus 4 taulukossa 3.4);
- c) ulkomaisten talousyksiköiden kotimaisten talousyksiköiden puolesta suorittama tavaroiden kuljetus, mihin ei sisälly tavaroiden tuontia tai vientiä (mutta esim. tavaroiden kauttakulkukuljetus tai kuljetus kotimaan alueen ulkopuolella);
- d) ulkomaisten kuljetusyhtiöiden kotimaisten talousyksiköiden puolesta hoitama kansainvälinen tai kansallinen matkustajien kuljetus.

Kuljetuspalveluiden tuontiin ei sisälly vientitavaroiden kuljetusta sen jälkeen, kun ne ovat ylittäneet viejämään rajan silloin, kun kuljetuksen hoitaa ulkomainen kuljetusyhtiö (tapaukset 5 ja 6 taulukossa 3.3). Tavaroiden vienti arvotetaan FOB-hintoihin ja kaikkia sellaisia kuljetuspalveluja on siten pidettävä ulkomaisten talousyksiköiden välisinä taloustoimina, toisin sanoen ulkomaisen kuljetusyhtiön ja ulkomaisen tuojan välisinä. Tämä pätee, kun viejä maksaa nämä kuljetuspalvelut CIF-vientisopimusten puitteissa.

- 3.176 Kotimaisten talousyksiköiden ulkomailta suorittamien suorien ostojen tuonti kattaa kaikki kotimaisten talousyksiköiden ulkomailla liikeasioissa tai henkilökohtaisista syistä matkustaessaan suorittamat tavaroiden ja palveluiden ostot. Tässä on eriteltävä kaksi ryhmää, koska ne vaativat erilaista kohtelua:
- a) liikematkailijoiden kaikki yritystoimintaan liittyvät menot ovat välituotekäyttöä;
 - b) liikematkailijoiden tai muiden matkailijoiden kaikki muut menot ovat kotitalouksien kulutusmenoja.
- 3.177 Palveluiden tuonti ja vienti kirjataan hetkellä, jona ne suoritetaan. Tämä hetki osuu yhteen sen hetken kanssa, jona palvelut tuotetaan. Palveluiden tuonti arvotetaan ostajien hintaan ja palveluiden vienti perushintaan.

Taulukko 3.3 Vientitavaroiden kuljetuksen käsittely

Kotimaan alue		Välissä oleva alue		Tuojamaan alue	
1. kotimainen kuljetusyhtiö ⇒		2. kotimainen kuljetusyhtiö ⇒		3. kotimainen kuljetusyhtiö ⇒	
4. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇒		5. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇒		6. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇒	

	Tavaroiden vienti (FOB)	Palveluiden vienti	Tavaroiden tuonti (CIF/FOB)	Palveluiden tuonti
1.	x	—	—	—
2.	—	x	—	—
3.	—	x	—	—
4.	x	—	—	x
5.	—	—	—	—
6.	—	—	—	—

- 3.178 Taulukon lukuohje: Taulukon ensimmäisestä osasta nähdään, että vientitavaroiden kuljetuksessa on kuusi mahdollisuutta riippuen siitä, onko kuljetusyhtiö kotimainen vai ei, ja siitä, missä kuljetus tapahtuu: kotimaan alueella sijaitsevasta paikasta kansalliselle rajalle, kansalliselta rajalta tuojamaan rajalle tai tuojamaan rajalta tuojamaassa sijaitsevaan paikkaan. Taulukon toisessa osassa kaikkien näiden kuuden mahdollisuuden osalta osoitetaan, onko kuljetuskustannukset kirjattava tavaroiden vientinä, palveluiden vientinä, tavaroiden tuontina vai palveluiden tuontina.

Taulukko 3.4 Tuontitavaroiden kuljetuksen käsittely

Kotimaan alue	Välissä oleva alue	Viejämaan alue
1. kotimainen kuljetusyhtiö ⇐	2. kotimainen kuljetusyhtiö ⇐	3. kotimainen kuljetusyhtiö ⇐
4. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇐	5. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇐	6. ulkomainen kuljetusyhtiö ⇐

	Tuontitavaroiden arvottaminen	Tavaroiden tuonti	Palveluiden tuonti	Tavaroiden vienti (FOB)	Palveluiden vienti
1.	CIF/FOB	—	—	—	—
2.	FOB	—	—	—	—
	CIF	x	—	—	x
3.	CIF/FOB	x	—	—	x
4.	CIF/FOB	—	x	—	—
5.	FOB	—	x	—	—
	CIF	x	—	—	—
6.	CIF/FOB	x	—	—	—

- 3.179 Taulukon lukuohje: Taulukon ensimmäisestä osasta nähdään, että tuontitavaroiden kuljetuksessa on kuusi mahdollisuutta riippuen siitä, onko kuljetusyhtiö kotimainen vai ei, ja siitä, missä kuljetus tapahtuu: viejämään alueella sijaitsevasta paikasta viejämään rajalle, viejämään rajalta tuojamaan rajalle tai kotimaan rajalta kotimaan alueella sijaitsevaan paikkaan. Taulukon toisessa osassa kaikkien näiden kuuden mahdollisuuden osalta osoitetaan, onko kuljetuskustannukset kirjattava tavaroiden tuontina, palveluiden tuontina, tavaroiden vientinä vai palveluiden vientinä. Joissakin tapauksissa (tapaukset 2 ja 5) tämä kirjaus riippuu tuontitavaroihin sovelletusta arvottamisperiaatteesta. On huomattava, että siirtyminen tuontitavaroiden arvottamisessa CIF-hinnasta FOB-hintaan koostuu:
- a) CIF/FOB-korjauksesta, toisin sanoen tapauksen 2 CIF:stä tapauksen 2 FOB:iin (vähentää kokonaistuontia ja -vientä);
 - b) CIF/FOB-uudelleenluokittelusta, toisin sanoen tapauksen 5 CIF:stä tapauksen 5 FOB:iin (ei muuta kokonaistuontia ja -vientä).

OLEMASSA OLEVIA TAVAROITA KOSKEVAT TALOUSTOIMET

3.180 *Määritelmä:* olemassa olevat tavarat ovat tavaroita, joilla on jo ollut käyttäjä (muu kuin varastot).

3.181 Olemassa oleviin tavaroihin sisältyvät seuraavat:

- a) rakennukset ja muut kiinteät pääomatavarat, jotka tuotantoyksiköt ovat myyneet muille yksiköille
 - 1) uudelleen käytettäväksi sellaisenaan;
 - 2) hävitettäväksi tai romutettavaksi; tuloksena olevista tuotteista tulee raaka-aineita (esim. romurautaa), jota käytetään uusien tavaroiden (esim. teräksen) tuotantoon;
- b) arvoesineet, jotka yksikkö myy toiselle yksikölle;
- c) kestokulutustavarat, jotka kotitaloudet ovat myyneet toisille yksiköille
 - 1) uudelleen käytettäväksi sellaisenaan;
 - 2) hajotettavaksi ja muunnettavaksi purkumateriaaliksi;

- d) muut kuin kestävät tavarat (esim. jätepaperi, lumput, vanhat vaatteet, vanhat pullot), jotka jokin yksikkö on myynyt joko uudelleen käytettäväksi tai uusien tavaroiden valmistamisen raaka-aineeksi.

Olemassa olevien tavaroiden luovutus kirjataan negatiivisena menona (hankintana) myyjälle ja positiivisena menona (hankintana) ostajalle.

3.182 Tästä olemassa olevien tavaroiden määritelmästä seuraa, että

- a) kun olemassa olevan kiinteän varan tai arvoesineen myynti tapahtuu kahden kotimaisen tuottajan välillä, kiinteän pääoman bruttomuodostukseen kirjatut positiiviset ja negatiiviset arvot kumoavat toisensa koko kansantaloudessa lukuun ottamatta omistuksen siirtymisen aiheuttamia kustannuksia;
- b) kun olemassa oleva liikkumaton kiinteä vara (esim. rakennus) myydään ulkomaiselle yksikölle, viimeksi mainitun katsotaan ostavan rahoitusvaran, toisin sanoen nimellisen kotimaisen yksikön osuuden. Tämän nimellisen kotimaisen yksikön katsotaan sitten ostavan kiinteän varan. Kiinteän varan myynti ja osto tapahtuu kotimaisten talousyksiköiden välillä;
- c) kun olemassa oleva liikkuva kiinteä vara, kuten laiva tai lentokone, viedään, taloudessa ei kirjata tapahtuneeksi mitään positiivista kiinteän pääoman bruttomuodostusta myyjän negatiivisen kiinteän pääoman bruttomuodostuksen kompensoimiseksi;

- d) kestävät tavarat, kuten ajoneuvot, voidaan luokitella kiinteiksi varoiksi tai kestokulutustavaroiksi omistajan ja käyttötarkoituksen mukaan. Jos tällaisen tavarän omistus siirtyy yritykseltä kotitaloudelle kulutuskäyttöön, se kirjataan yritykselle negatiivisena kiinteän pääoman bruttomuodostuksena ja kotitaloudelle positiivisena kulutusmenona. Kun tällaisen tavarän omistus siirtyy kotitaloudelta yritykselle, se kirjataan kotitaloudelle negatiivisena kulutusmenona ja yritykselle positiivisena kiinteän pääoman bruttomuodostuksena;
- e) olemassa olevia arvoesineitä koskevat taloustoimet on kirjattava arvoesineen hankintana (positiivinen pääoman bruttomuodostus) ostajalle ja arvoesineen luovutuksena (negatiivinen pääoman bruttomuodostus) myyjälle. Kun on kysymys taloustoimesta ulkomaiden kanssa, kirjataan tapahtuneeksi tavarän tuonti tai vienti. Kotitalouden myydessä arvoesineen sitä ei pidä kirjata negatiivisena kulutusmenona;
- f) kun hallitus myy olemassa olevia sotilaskäytössä olevia kestäviä tavaroita ulkomaille, se kirjataan tavaröiden vientinä ja julkisyhteisöjen negatiivisena kiinteän pääoman muodostuksena.

3.183 Olemassa olevia tavaroita koskevat taloustoimet kirjataan omistuksen muuttuessa. Tällöin sovelletaan kyseessä olevalle tuotetaloustoimien tyyppille soveltuvia arvottamisperiaatteita.

VALMISTAMATTOMIEN VAROJEN HANKINNAT MIINUS VÄHENNYKSET

- 3.184 *Määritelmä:* valmistamattomat varat koostuvat varoista, joita ei ole tuotettu tuotantorajojen sisällä ja joita voidaan käyttää tavaroiden ja palveluiden tuotannossa.
- 3.185 "Valmistamattomien varojen hankinnoissa miinus vähennyksissä" erotetaan kolme eri luokkaa:
- a) luonnonvarojen hankinnat miinus vähennykset (NP.1);
 - b) sopimusten, leasingsopimusten ja lisenssien hankinnat miinus vähennykset (NP.2);
 - c) liikearvon (goodwill) ja markkinointivarojen ostot miinus myynnit (NP.3).
- 3.186 Luonnonvaroihin luetaan seuraavat luokat:
- a) maa;
 - b) mineraali- ja energiavarannot;
 - c) luonnonvaraiset biologiset varat;
 - d) vesivarat;
 - e) radiotaajuudet;

- f) muut luonnonvarat.

Luonnonvaroihin ei sisälly valmistettu vara 'kasvatettavat biologiset varat'. Kasvatettavien biologisten varojen ostoja tai myyntejä ei kirjata luonnonvarojen hankintana miinus vähennyksenä; ne kirjataan kiinteän pääoman bruttomuodostuksena. Maksuja luonnonvarojen tilapäisestä käytöstä ei myöskään kirjata luonnonvarojen hankintana; ne kirjataan vuokrana eli omaisuustulona (ks. luku 15: Sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit).

3.187 Maa määritellään maaperäksi mukaan luettuna sitä peittävä maa-aines ja siihen liittyvät pintavedet. Pintavesiksi luetaan kaikki sisävesialueet (tekojärvet, järvet, joet jne.), joihin voi olla omistajan oikeuksia.

3.188 Seuraavia eriä ei lueta mukaan nimikkeeseen 'maa':

- a) maan pinnalla tai sen sisällä olevat rakennukset tai muut rakennelmat (esim. tiet ja tunnelit);
- b) viinitarhat, hedelmätarhat tai muut puuistutukset ja kasvava vilja jne.;
- c) maaperävarat;
- d) luonnonvaraiset biologiset varat;

- e) pohjavesivarat.

Erät a ja b ovat valmistettuja kiinteitä varoja, erät c, d ja e ovat valmistamattomien varojen tyyppejä.

- 3.189 Maan ja muiden luonnonvarojen hankinnat ja luovutukset arvioidaan hankinta- tai luovutushetkellä vallitseviin käypiin markkinahintoihin. Luonnonvaroihin liittyvät taloustoimet kirjataan samaan arvoon ostajan ja myyjän tileillä. Arvoon ei lueta mukaan luonnonvaran omistuksen siirron kustannuksia. Näitä kustannuksia käsitellään kiinteän pääoman bruttomuodostuksena.
- 3.190 Sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit valmistamattomina varoina koostuvat seuraavista luokista:
- a) myyntikelpoiset käyttöleasingsopimukset;
 - b) luonnonvarojen käyttöluvat, esim. kalastuskiintiöt;
 - c) tiettyihin toimintoihin oikeuttavat luvat, esim. päästöluvat, lisenssi rajallista määrää kasinoja varten tai tietyn alueen taksilupa;
 - d) yksinoikeudet tulevaisuudessa tuotettaviin tavaroihin ja palveluihin, esim. jalkapalloilijoiden sopimukset ja kustantajan yksinoikeus julkaista tietyn kirjailijan uudet teokset.

- 3.191 Sopimukset, leasingsopimukset ja lisenssit eivät valmistamattomien varojen luokkana sisällä tällaisten varojen käyttöleasingia; käyttöleasingin maksut kirjataan välituotekäytöksi.

Sopimusten, leasingsopimusten ja lisenssien arvoon ei lueta mukaan omistuksen siirtoon liittyviä kustannuksia. Omistuksen siirtokustannukset ovat kiinteän pääoman bruttomuodostuksen erä.

- 3.192 *Määritelmä:* liikearvon (goodwill) ja markkinointivarojen arvo on toimivan yrityksen ostohinnan ja sen nettovarallisuuden (varat miinus velat) erotus. Nettovarallisuuden kokonaisarvon laskemiseksi jokainen yksittäinen vara ja velka yksilöidään ja arvioidaan erikseen.

- 3.193 Liikearvo kirjataan vain, jos sen arvon todisteena on taloustoimi, esimerkiksi koko yrityksen myynti. Jos yksilöidyt markkinointivarat myydään yksitellen ja erillään koko yhtiöstä, myynti kirjataan tähän erään.

- 3.194 Valmistamattomien varojen hankinnat miinus vähennykset kirjataan sektorien, koko kansantalouden ja ulkomaiden pääomatilille.